YIL 2021 I SAYI 14

ahiname

AHÎ EVRAN YILI 2021

AHİLİK
Özel Sayı

Türkiye
Gücünü ve
Potansiyelini Keşfet

Ahiliğe sahip çıkmamız, atalarımızın değerlerini yaşatmanın yanında, özümüzü kavramamızı da sağlayacaktır. Ahilik konusunda yapılacak her çalışma bizi kendimizle, tarihimizle buluşturacaktır.

Selçuklulardan Osmanlılara kadar bizi bugünlere getiren devletlerin çok güçlü temeller üzerinde yükselmesinde etkili olan kurumlann başında Ahilik Teşkilatı gelir.

Ahiler toplumu birleştiren, kaynaştıran, bir arada tutan değerlerin uygulanması, toplumsal denetim mekanizmasının işlemesinde çok önemli görevler almıştır. Bu bakımdan sosyal, kültürel, siyasal, dini ve askeri işlevlere de sahip olan Ahilik Teşkilatı, milletimizin adeta Anadolu'ya vurulan mührüdür.

Ahiler, topluma en kaliteli ve en hesaplı hizmeti verirken, aynı zamanda bulunduklan mahallede sosyal yardımlaşmayı, dayanışmayı, güvenliği sağlamada aktif rol almıştır. Kaynağını Kur'an ahlakından alan Ahi ilkeleri, toplumda kin ve nefret tohumlarının atılmasını engellemiş, milletin barış ve sevgi temelinde büyümesine yardımcı olmuştur.

Toplumun önderi, ileri geleni, bugünkü manada aydını olan Ahilerin davranışları ahlak ve adap üzerinedir. Yemek yerken, su içerken, ürününü satarken, alışveriş ederken, yürürken, evden çıkarken hasılı gündelik hayatın her alanında Ahiler, hep bu ahlak ve adaba uygun hareket ederek, topluma örnek olmuşlardır.

Ahiliğin açık şartları olan; "elini, kapını ve sofranı açık tut" ilkesiyle, kapalı şartları olan "dilini, gözünü, belini bağlı tut" anlayışı, maddi yönü öne çıkan günümüz insan ilişkileri ve sosyal hayatı için ihtiyaç duyduğumuz çerçeveyi ifade ediyor.

Ahiliğe sahip çıkmamız, atalarımızın değerlerini yaşatmanın yanında, özümüzü kavramamızı da sağlayacaktır. Ahilik konusunda yapılacak her çalışma bizi kendimizle, tarihimizle buluşturacaktır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

TİCARET BAKANLIĞININ PERSPEKTİFİNDEN AHİLİK

Necmettin ERKAN
Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürü

Ahilik; Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu'da yaşayan halkın bir yandan sanat, ticaret ve ekonomi alanlarında gelişerek çeşitli meslek kollarında yetişmelerini sağlayan; diğer yandan onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını iyi insan meziyetlerini esas alarak düzenleyen bütüncül ve kapsamlı bir müessesedir. İlke ve uygulamaları cömertliğe, el açıklığına, vatanseverliğe ve mertliğe dayanan Ahilik; iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir sosyo-ekonomik düzendir.

Ahilik sisteminin kurucusu Ahi Evran-ı Veli, kurmuş olduğu Ahilik Teşkilatı ile sosyal, iktisadi ve siyasi hayatımızı etkileyen; Anadolu'nun vatanlaşmasında ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol oynayan bir düşünür, bir dava adamı ve bir gönül eridir. Bu sebeple Türk-İslâm tarihinin önemli şahsiyetlerinden olan Ahi Evran; kaynağını Yesi'den alan kutlu bir davanın gönül erleri ile birlikte Anadolu'nun iktisadi kalkınmasına ve imar edilmesine öncülük yapmıştır. Özellikle yeni kurulan Ahilik sistemi ile Anadolu'ya göç eden Türkmenlere hem aş hem iş vermiş; onları tekke ve zaviyelerde iyi bir Müslüman ve vasıflı bir meslek sahibi üretici insan hâline getirmiştir.

Ahiliğin diğer bütün sistemlerden farkı, özüne "Eşref-i Mahlûkat" olan insanı yerleştirerek, "Hakk'a hizmet halka hizmet" anlayışıyla hem dünyevi hem de uhrevi bir yapı oluşturmasıdır. Ahiliğin temelinde, Kuran-ı Kerim Ahlakı ve Peygamber Efendimizin sünneti vardır. Bundan ötürüdür ki Ahiliğin hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünya için, yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalışmayı düstur edinen ve dünyayı bir imtihan yeri kabul eden bir hayat felsefesi vardır.

Kurucusu Ahi Evran-ı Veli'nin "Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir; akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir" sözünü esas alan Ahilik Kültürü, bu yönüyle toplumun tüm kesimlerine işini akıl ve ahlak ile yapmayı öğütleyen bir rehberdir.

Bugün, modern dünyada değeri yeni yeni anlaşılmaya başlanan ticaret ahlakı, müşteri memnuniyeti, kalite standardı, tüketici hakları, sosyal dayanışma ve arabuluculuk gibi birçok kavram, Ahilik teşkilatı çatısı altında asırlar öncesinde Anadolu topraklarında hayata geçirilmiştir.

Ahilerin kurdukları teşkilat, bugünkü esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının, işveren sendikalarının, ticaret ve sanayi odalarının, işçi sendikalarının ve mesleki eğitim hizmetleri veren kuruluşların kökü sayılır. Dahası, Ahilik yalnızca belirli grupların mesleki örgütlenmesi olmanın ötesine de geçerek sosyal güvenlik, iş ve ürün standardı belirleme, yerel yönetim gibi birçok kamusal alanda kanunname ve tüzükler yoluyla oluşturduğu nizamla modern dünyamızda toplumsal ve ticari hayatı düzenleyen birçok kamu kurum ve kuruluşunun da öncülü olmuştur.

Ahilik, Bakanlığımızın da sancağı ve önemli bir rehberidir. Ticaret hayatını düzenleyen Bakanlığımız, görevlerini doğrudan Ahilik teşkilatlarının edindiği birikim üzerine yürütmektedir.

Bu bağlamda, Bakanlığımız Ahilik ile ilgili bilimsel ve kültürel çalışmalara büyük önem vermektedir. Dünyanın ihtiyaç duyduğu insani pek çok değeri bünyesinde barındıran Ahilik gibi önemli bir kurumumuzu ulusal ve uluslararası camiada tanıtmak, temel görevlerimizden biridir. Evrensel değerleriyle tüm insanlığa ve tüm zamanlara hitap eden Ahilik kurumunun bütün yönleriyle araştırılması, ortaya konulması ve uygulanabilir değerler manzumesi olarak sunulması ve genç nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır.

Bilindiği üzere, içerisinde bulunduğumuz 2021 yılı, Ahi Evran-ı Veli'nin 850'nci doğum yıl dönümü olması sebebiyle Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından Ahi Evran Yılı ilan edilmiştir. Diğer yandan, bu yıl UNSESCO tarafından da Ahi Evran Yılı olarak anma ve kutlama yıl dönümleri arasına alınmıştır.

Bakanlığımız, Ahilik Haftası Kutlamalarının yanı sıra, Ahilik ile ilgili bilimsel ve kültürel çalışmalara da büyük önem vermektedir. Dünyanın ihtiyaç duyduğu insani pek çok değeri bünyesinde barındıran Ahilik gibi önemli bir kurumumuzu ulusal ve uluslararası camiada tanıtmak, en önemli amaçlarımızdan biridir. Temel ilkeleri ve uygulamalarıyla, insanlığın ortak erdemleri olan sevgi, bilgi, dostluk, adalet ve dayanışma gibi değerleri hayatın ve ticaretin merkezine almayı hedefleyen Ahilik kurumunun ve onun değerlerinin bütün yönleriyle araştırılması, uygulanması ve yeni nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Ahiliğe ilişkin kalıcı ve kapsamlı bir bilimsel kaynak oluşturmak amacıyla Bakanlığımız koordinasyonunda iki ciltlik Ahilik Ansiklopedisi yayımlanmıştır. İngilizce çevirisi de yapılmış olan Ansiklopedinin bugüne kadar üç baskısı yapılmıştır.

Diğer yandan, Ahiliğin başkenti Kırşehir ilimizde, Bakanlığımız himayesinde TOBB, TESK ve TESKOMB işbirliğiyle Ahilik Külliyesi'nin inşası devam etmektedir. Uzmanların görüşleri alınarak mimarlık tasarım ekibi tarafından titizlikle projelendirilen külliye bünyesinde, Ahilik Araştırma Kütüphanesi'nden bedestene, Ahilik ve Astronomi Müzesi'nden dükkânlara, şadırvandan sahne ve tören alanına birçok tesis yer almaktadır.

Bunun yanında, Ahilik sisteminin nesiller boyunca yaşanılır bir değerler manzumesi haline getirilmesi ve Ahilik değerlerimizin gençlerimize tanıtılması amacıyla, Bakanlığımızca Türkiye'nin dört bir yanından üniversitelerimizde Ahilik Panelleri düzenlemektedir. Paneller kapsamında, Ahilik alanında uzman akademisyenlerimiz üniversitelilere Ahiliğin önemini ve hayatımızdaki yerini anlatmakta; Ahilik değerlerini iş hayatında uygulayan tanınmış konuklar öğrencilerle tecrübelerini paylaşmaktadır.

Günümüzde, ticari ve toplumsal yaşamda ahlaki ilke ve değerlerin önemi ve bunlara duyulan ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Bu kapsamda insan merkezli ve tüketici odaklı yaklaşımlar büyük önem kazanmaktadır. Ahilik kurumunun mesleki, ticari ve toplumsal ahlakı ön planda tutan geleneklerinin hatırlanması, ihtiyaç duyulan alanlarda modern sentezlerin yapılarak günümüz şartlarına uyarlanması son derece önemlidir. Ticaret Bakanlığı olarak, Ahilik ilke ve kurallarından yararlanılmasını sağlamaya, ülkemizde ve dünyada kaliteli insan ve kaliteli toplum anlayışının geliştirilmesine katkı sunmaya yönelik çalışmalarımız geçmişte olduğu gibi bugünden sonra da devam edecektir.

"Ticaret Bakanlığı olarak, Ahilik kültürünü tanıtmak, yaşatmak ve Ahilik değerlerini gelecek nesillere aktarmak amacıyla yürüttüğümüz çalışmaların en önemlisi olan Ahilik Haftası Kutlamalarına ilişkin çalışmalarımızı Ahi Evran Yılı ekseninde yürüttük. Bu vesileyle, her yılın Eylül ayında kutladığımız Ahilik Haftası Kutlamalarının 34'üncüsü kapsamında, kutlamaların merkezi Kırşehir'de, Sayın Cumhurbaşkanımızın teşrifleriyle "2021 UNESCO Ahi Evran Anma Yılı Ahi Evran İzinde Esnaf Buluşması" gerçekleştirdik."

2021 UNESCO Ahi Evran Anma Yılı Ahi Evran İzinde Esnaf Buluşması

34. Ahilik Haftası Kutlamaları kapsamında, 16 Eylül 2021 tarihinde Kırşehir'de düzenlenen "2021 UNESCO Ahi Evran Anma Yılı-Ahi Evran İzinde Esnaf Buluşması" programı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın teşrifleriyle gerçekleştirildi.

2021 yılının Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran-ı Veli'nin doğum yıl dönümü olması nedeniyle, bu yıl Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Ahi Evran Anma Yılı ilan edildi. Aynı zamanda, UNSESCO tarafından da 2021, Ahi Evran Anma Yılı olarak anma ve kutlama yıl dönümleri arasına alındı. Bu vesileyle, her yılın Eylül ayında düzenlenen Ahilik Haftası Kutlamalarının 34'üncüsü, Ahi Evran Anma Yılı ekseninde gerçekleştirildi. Kırşehir Cacabey Meydanında saygı duruşu ve İstiklal Marşımızın okunmasının ardından Mehteran Bölüğü konseri ile başlayan programda, Ahilikte kalfalıktan ustalığa geçişi sembolize eden Şed Kuşatma Töreni gerçekleştirildi. Ardından TESK Genel Başkanı Bendevi Palandöken, TESKOMB Başkanı Abdulkadir Akgül, TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, ve Ticaret Bakanı Mehmet Muş birer konuşma gerçekleştirdi. Programın son konuşmasını ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yaptı.

Ticaret Bakanı Mehmet Muş yaptığı konuşmada, Ahiliğin kurucusu Ahi Evran Veli'nin doğumunun 850. yıl dönümünde, 34. Ahilik Haftası kutlamaları vesilesiyle Ahiler şehir Kırşehir'de olmaktan büyük memnuniyet duyduğunu ifade etti.

Ahilik kültür ve felsefesinin ortaya koyduğu değerler ile yalnızca Anadolu'da ticaretle uğraşan Müslüman Türklere değil, tüm dünyaya rehberlik ederek geleceğe ışık tuttuğunu vurgulayan Muş, şunları söyledi:

"Tüketicinin korunmasından kalite standartlarına, mesleki yeterlilikten kooperatifçiliğe, piyasa gözetiminden mesleki örgütlenmeye, bugünün modern iktisadi dünyasında önemli yeri olan değerlerler ve kavramlar Ahilik teşkilatları tarafından yüzyıllar önce benimsenerek uygulanmıştır. Zamanın ötesinde duruşuyla tüm toplumlara ve ticaret ile uğraşan herkese yol gösteren bu değerler bütünü, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, zengin ile fakir, halk ile devlet arasında iyi ve sağlam ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmiştir. Ahilik sistemine tabi coğrafyalarda hâkim olan doğruluk, hakkaniyet, sevgi ve saygıya dayalı ahenkli çalışma sistemi, işini en iyi şekilde icra eden, birbirine güvenen, adaletli bir toplum meydana getirerek refah seviyesini yükseltmiştir. Sadece ticarette değil, hayatın her alanında paylaşmayı, dürüstlüğü ve işini iyi yapmayı felsefesinin merkezine koyan Ahilik, milletimizin asırlar boyunca birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasını sağlayan en önemli etkenlerden biri olmuştur."

Ticaret Bakanlığı olarak Ahilik kültürünü ve sistemini tanıtmak ve yaşatmak, Ahilik değerlerini gelecek nesillere aktarmak ve Ahilik kültürünü evrensel bir marka haline getirmek amacıyla çalışmalara devam ettiklerini belirten Muş, bu kapsamda her yıl merkez Kırşehir'de olmak üzere, 81 ilde Ahilik Haftası etkinliklerini gerçekleştirdiklerini ve Ahiliğin gençlere tanıtılması amacıyla

Cumhurbaşkanı Erdoğan, dünyanın hiçbir yerinde esnaf ve sanatkârın Türkiye'deki gibi ilim, ahlak ve sanatı birleştiren köklü bir geleneğe, tarihî bir role sahip olmadığını söyledi.

Türkiye'nin dört bir yanındaki üniversitelerde Ahilik panelleri düzenlediklerini anlattı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2021 yılını, Ahi Evran Veli'nin 850. doğum yıl dönümü olması vesilesiyle "Ahi Evran Yılı" ilan ettiğini anımsatan Bakan Muş, "Ayrıca UNESCO 2021 yılını, 'Ahi Evran Yılı' olarak anma ve kutlama yıl dönümleri arasına almıştır. Bu özel yılda Ahiliğin başkenti Kırşehir'de olmayı çok kıymetli buluyorum. Ahiliğin bugünkü temsilcileri olan sizlerin geleneği devam ettirmeniz büyük önem taşımaktadır." diye konuştu.

Dünyanın her yerine yayılarak ekonomik faaliyetleri olumsuz yönde etkileyen salgın sürecinin esnaf ve sanatkârların iş ve kazançları üzerinde de etkisi olduğuna dikkati çeken Muş, pandemi sürecinde esnaf ve sanatkârlara sağlanan destek ve kolaylıklardan bahsederek şunları kaydetti:"Pandemi sürecinin henüz ilk günlerinde Sayın Cumhurbaşkanı'mızın kamuoyu ile paylaştığı Ekonomik İstikrar Kalkanı paketi ile esnafımıza ve diğer tüm kesimlere kalkan olduk. Esnaf ve sanatkârların kooperatif kefaletiyle veya doğrudan Halkbank'tan veya KOSGEB'den kullanmış oldukları kredilerin geri ödemelerini erteledik. Kredi geri ödemesi ertelemesi uygulamalarına özel sermayeli bankaları da dâhil ettik. Hazine ve Maliye Bakanlığınca kredi garanti kurumlarına aktarılabilecek kaynak limitini iki katına çıkardık. 100 binlerce esnaf ve sanatkârımızın faydalandığı işletme kredisi ve ticari kredi kartı desteklerini hayata geçirdik. Gelir kaybı desteği ve kira desteği başlıkları altında 4 ay süre ile toplam 4,6 milyar Türk lirasını aşan hibe destekleri verdik. Ayrıca esnaf ve sanatkârlarımıza 5 bin ve 3 bin Türk lirası tutarında toplam 4,3 milyar Türk lirasını aşan hibe desteği sağladık. Yıllık gelir vergisi beyanname ödeme süresini uzattık. Ayrıca salgından etkilenen sektörlerde mücbir sebep kapsamında muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerine ait ödemeleri erteledik. Çeşitli sektörlerde KDV oranlarını düşürdük."

Programın son konuşmasını gerçekleştiren Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cacabey Meydanı'nı dolduran Kırşehirlilere hitaben yaptığı konuşmasına Neşet Ertaş'a ve nice gönül erine ev sahipliği yapmış Kırşehir'de olmaktan memnuniyet duyduğunu belirterek başladı.

Güzel buluşmaya vesile olan Pir Ahi Evran Veli başta olmak üzere ebediyete irtihal eden Ahileri, esnaf ve sanatkârları rahmetle yâd eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ahilik Haftası ve Esnaf Bayramı'nın kutlu, kardeşliklerinin daim olmasını diledi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, dünyanın hiçbir yerinde esnaf ve sanatkârın Türkiye'deki gibi ilim, ahlak ve sanatı birleştiren köklü bir geleneğe, tarihî bir role sahip olmadığını söyledi.

Ecdadın miras bıraktığı bu köklü kurumla iftihar ettiklerini dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Zamana yenik düşmeyen, rengi solmayan, değerinden bir şey kaybetmeyen ahilik, bugünün dünyasının ihtiyaçlarına da derman olacak düsturlarıyla en kıymetli hazinelerimizden biridir. Ahi Evran'ın 850. doğum yılının UNESCO tarafından 2021 yılı programına alınması bu bakımdan çok isabetli olmuştur. Bugünkü İran topraklarında bulunan Hoy şehrinde doğan, çocukluğu Azerbaycan'da geçen, Hoca Ahmet Yesevi dergâhında yetişen Ahi Evran ardından Anadolu'ya gelmiştir. Bir müddet Kayseri, Konya ve Denizli'de kalan Ahi Evran daha sonra Kırşehir'e yerleşmiş ve burada vefat etmiştir. Bu sebeple UNESCO'ya verdiğimiz teklif dosyamızı Azerbaycan ve İran'la birlikte hazırladık. Gönül hazinelerimizin,

insanlığın manevi şifası için dünyanın dört bir yanında tanınması, günümüz fertleriyle buluşması için 2021 senesini Ahi Evran Yılı olarak ilan ettik.

Bu sene aynı zamanda Yunus Emre ve Hacı Bektaş yılıdır."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Esnaf Bayramı'nı, ilmin irfanla, ticaretin ahlakla bütünleştiği Ahilik müessesini tüm dünyaya ve genç nesillere en güzel şekilde tanıtmanın vesilesi hâline getirmenin gayreti içinde olduklarını ifade etti.

Ahi Evran'ı Anma ve Ahilik Yılı'nı bu anlayışla değerlendirdiklerine dikkati çeken Cumhurbaşkanı Erdoğan, şunları söyledi: "Ecdadımız dünyada fetih kabiliyeti yanında devlet kurma maharetiyle da maruftur. Bu devletler, sadece kılıçla kurulmadı. Asıl büyük ve kalıcı fetih gönüllerde gerçekleşti. Er meydanlarında şehit ve gazilerimizin fedakârlıklarıyla kazandığımız zaferleri, Yunuslarla, Ahi Evranlarla Hacı Bektaş'larla ve daha nice evliyanın sözleri, davetleri ve amelleriyle tahkim ederek kalıcı hâle getirdik. Ahi Evran'ın 32 başlık altında sınıflandırdığı ahilik teşkilatı asırlarca bu topraklarda ticaretin ve dayanışmanın bel kemiği olmuştur. Dönemin şahidi tarihçiler özellikle Anadolu'nun ahiler sayesinde sosyal ve iktisadi bakımdan düzenli, mamur bir yer hâline geldiğini kaydeder. Kadıları, müderrisleri, ustaları, kalfaları, çıraklarıyla, devlet erkânını ve hatta padişahları da kuşatan bu itibarlı kurumlarımız işte böyle teşekkül etmiştir. Ekonominin, ticaretin, sosyal hayatın, maddi boyutuyla yaşamanın ötesine geçen bir hareket olarak ahiliğin unsurlarını her çağda ve şartta geçerli kılan, onu özü ve fıtratıyla insanı merkeze almasıdır."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ahiliğin gücünün bilim, sanat ve ahlakı birleştirip ekonomik ve sosyal hayatta kalitenin ve güvenilirliğin garantisi olan kuralları taviz vermeden uygulamasından kaynaklandığını aktardı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, bugün adına toplam kalite yönetimi denen, tüketici haklarının korunması denen yaklaşımların Ahiler tarafından asırlardır uygulandığının altını çizerek, ahiliğin sosyal rolünün üreticiyle tüketici arasında olduğu kadar zengin ile fakir, emek ile sermaye arasında kurduğu dengeden geldiğini vurguladı.

Günümüzün en büyük ihtiyacı olan sosyal adalet ve istikrarın reçetesinin işte bu denge olduğunu dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, şunları kaydetti: "Modern dünyanın son yüzyılda keşfettiği çareler, bizim ahi ocaklarının nizamnamelerinde ayrıntısıyla yazılıdır. İnsanlığın bugün geldiği nokta teknolojide ve bilimde kat edilen mesafe, asırlara sâri böyle bir birikimin neticesidir. Bugünkü teknolojiye, bilime, ekonomik ve sosyal düzene asırlar öncesinden zemin hazırlayanlar olmasaydı kendimizi şu an çok farklı ve dramatik bir yerde bulabilirdik. Öyle ki İbn-i Sina'yı anmadan bugünkü tıbbı kavrayamayız. El-Cezeri'yi bilmeden bugünkü teknolojinin kökünü ulaşamayız. Farabi'yi, Biruni'yi, Harezmi'yi, Kindi'yi tanımadan matematik konuşamayız. Yusuf Has Hacip'i, İbn-i Haldun'u öğrenmeden siyaset bilimini, sosyolojiyi anlayamayız. Yahya Kemal'in deyimiyle 'kökleri mazide olan ati' olarak bizlere düşen

görev tarihimizin iz bırakan olaylarını önce kendimiz hatırlamak, sonra da tüm dünyaya hatırlatmaktır. Millet olma bilincini bu şekilde canlı tutacağız. Biz yollarımızı bu şekilde genişleteceğiz, hedeflerimizi bu şekilde büyüteceğiz. Biz kendi siyaset hayatımızda da devlet yöneticiliği hayatımızda da hep bu anlayışla hareket ettik, ediyoruz. İşte bunun için 2023 hedefleri diyoruz, 2053 vizyonu, 2071 vizyonu diyoruz."

Ahi Evran'ın Hacı Bektaş ve Mevlana döneminde yaşadığını belirterek "Ahi" olabilmek için öncelikle çalışmak, bir meslek sahibi olmak gerektiğini vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ahi Evran'ın "debbağ", yani deri ustası olduğunun rivayet edildiğini aktararak, "Debbağ kime deniyor? Deriyi gayet iyi dövene denir. Bir ahinin tezgâhı halka olduğu kadar Hakk'a hizmet yeridir. Dolayısıyla onun ibadet mekânıdır" dedi.

Yapılan her işe bir hikmetin eşlik ettiğini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, demiri döven bir zanaatkârın o demirle nefsini de terbiye ettiğini, deriyi, kumaşı, ağacı işleyen bir zanaatkârın o malzemelere Rabbine olan şükrünü de nakşettiğini anlattı.

"Esnaf sadece alan, satan, ticaret yapan, varlığı icra ettiği meslekten ibaret biri değildir. Esnaf aynı zamanda o muhitin gözü, kulağı, sesi, vicdanı, hamisi, yol göstericisidir" diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'de esnafın araştırma şirketlerine, sosyologlara, siyaset bilimcilerine "taş çıkartacak" sağlam tahminler yapmasının gerisinde bu kadim kültürün olduğunu dile getirdi. Türkiye'de ailesinde esnaf olmayan neredeyse kimsenin bulunmadığına dikkati çeken Cumhurbaşkanı Erdoğan, şöyle konuştu: "Bugünkü büyük şirketlerimizin, sanayicimizin hemen hepsinin de hikâyesi küçük bir dükkândan, atölyeden başlar. Ülkemizin gelişmesinin, büyümesinin, hedeflerine doğru adım adım yol almasının kökleri esnaf çalışkanlığına ve ahlakına uzanır. Bu nedenle esnafımızı, milletimizin emaneti, bu günümüzün ve yarınımızın manevi teminatı olarak görüyoruz. Kapısı 72 millete açık esnafın olduğu yerde din, dil, ırk ayrımı olmaz. 'Rızık Allah'tandır' diyerek dükkânını, atölyesini, ekmek teknesini açan esnaf ve sanatkâr rızkın kimin eliyle geleceğini seçmez. Usta-çırak ilişkisi ile kazanılan kabiliyetler gençleri sadece meslek sahibi yapmakla kalmaz, aynı zamanda onlara vatan ve millet sevgisini, edebi, adabı, saygıyı, dürüstlüğü, tevazuu, kanaati de öğretir. Nitekim bugün de küçükten büyüğe her işletme sahibinin elde ettiği hasılayı, karını çoğaltmanın değil sağladığı istihdam artırmanın vesilesi olarak görmesiyle iftihar ediyoruz."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, devirler geçse, dünya değişse de birlik, beraberlik, kardeşlik ve dayanışmalarının değişmeyeceğini vurgulayarak, "Bu millet ne badireler atlattı, ne imtihanlardan geçti. Sadece son sekiz yılda yaşadıklarımız bile başlı başına bir ibret vesikasıdır. Bizi çimento gibi birbirimize kenetleyen kardeşliğimiz sayesinde, Allah'ın yardımı, milletimizin desteği, bütün bunlarla beraber hepsinin üstesinden geldik. İnşallah bundan sonra da aynı şekilde büyük ve güçlü Türkiye'nin inşasını birlikte gerçekleştireceğiz" diye konuştu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, iki yıldır dünyayı

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Trabzon'dan Yaprak Maral'a "Yılın Çırağı", Antalya'dan Ali Korkmaz'a "Yılın Kalfası", Hatay'dan Behzat Böke'ye "Yılın Ahisi" ödülünü verdi.

sarsan ve her ülkeye ekonomik bakımdan ağır darbeler vuran bir salgınla mücadele edildiğine işaret ederek "Bu salgın elbette tüm dünya ile birlikte bizi de etkiledi. Salgınla mücadelenin maliyetleri bir yana, kaybettiğimiz her vatandaşımızla birlikte yüreğimize ateş düşüyor, canımız yanıyor. Tabii bu süreçten en çok etkilenenlerin başında esnafımız, sanatkârımız ve ticaret erbabımız geliyor" dedi.

Türkiye'de vakaların görülmeye başladığı günlerden itibaren salgının esnaf üzerindeki yükünü hafifletmek için çeşitli tedbirler aldıklarını hatırlatan Cumhurbaşkanı Erdoğan, şöyle devam etti: "Önce Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi'ni uygulamaya geçirdik. Esnaf ve sanatkârımızın kooperatif kefaletiyle veya doğrudan Halkbank'tan kullandığı kredilerin geri ödemelerini üç defa erteledik. Kredi ve Kefalet Kooperatifi ortağı esnafımızın borçlarını iki yıl art arda yapılandırdık. Halkbank vasıtasıyla işletme kredisi ve ticari kredi kartı desteklerini hayata geçirdik. Bu çerçevede 16 Mart 2020-5 Şubat 2021 tarihleri arasında 760 bin esnafımız, yaklaşık 19 milyar lira faiz indirimi kredisi kullandı. Bankanın verdiği diğer işletme ve yatırım kredileriyle birlikte 2020 yılı içinde toplam kullanılan kredi miktarı ne biliyor musunuz? 43 milyar liraya, faiz indirimli kredilerden faydalanan esnaf ve sanatkâr sayısı 985 bine ulaştı. Ağustos ayı sonu itibarıyla 2021 yılı içerisinde ise 140 bin esnaf ve sanatkâra yaklaşık 17 milyar lira faiz indirimli kredi temin ettik. Esnaf ve sanatkârlarımızın KOSGEB'ten kullandıkları kredilerin geri ödemeleri de yine aynı şekilde faizsiz olarak erteledik. Kamu bankaları yanında esnafımızın özel sermayeli bankalara olan borçlarına da erteleme imkânı getirdik."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, salgın nedeniyle iş yapamayan ve temerrüde düşen esnafın kredi sicillerine "mücbir sebep" kaydı düşülmesine imkân sağladıklarını da vurgulayarak kredilerden yararlanma şartlarını kolaylaştırdıklarını anımsattı.

Esnaf ve sanatkâr ile tacirlere "gelir kaybı desteği" ve "kira desteği" başlıkları altında dört ay süreyle yaklaşık 5 milyar liranın üzerinde hibe desteği verdiklerini de hatırlatan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Kapanma tedbirleri sürecinde yaşanan ekonomik kayıpları telafi amacıyla bir defaya mahsus olmak üzere 3 bin ve 5 bin liralık dilimler hâlinde toplamda 4,3 milyar liranın üzerinde ödeme yaptık. İcra ve iflas takiplerini durdurduk. Hazine ve vakıf taşınmazları üzerinde tahsisli olan işletmelerden kira bedeli alınmaması, ertelenmesi veya açık olan işletmelere kira bedelinde indirim sağlanması yoluna

gittik. Bu acil tedbirlerin dışında yıllık gelir vergisi beyanname verilme ve ödeme süresini uzatıp, SGK prim ödemelerini erteledik. Kollarına göre KDV oranlarını, konuları sebebiyle asgari düzeye indirdik." dedi.

Salgın döneminin yol açtığı sıkıntıların üstesinden gelerek, esnafın tezgâhlarını açık tutmasını, hatta geliştirmesini sağlamak için devletin tüm imkânlarını seferber ettiklerini bildiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Her ne kadar ülkemizde kökünü bir türlü kurutamadığımız kadrolu felaket tellalları endişe ve karamsarlık havası yaymak için uğraşsa da sizler bu samimi gayretlerimizi biliyorsunuz. Şeamet tellallarına kalsa, Türkiye'nin bugüne kadar defalarca battığını, bittiğini ve yerle yeksan olduğunu" söyledi."

Gelişmiş ülkelerin bile ciddi sarsıntılar yaşadıkları dönemde, Türkiye'nin kayıplarını kısa sürede telafi ederek, yoluna devam ettiğini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, şöyle konuştu: "Neşet Usta, mekânı cennet olsun, diyor ki: 'Kendi kendisinden utanmayan, yeryüzünde hiç kimseden utanmaz.' Türkiye'nin ve milletinin felaketinden kendine iktidar çıkarmaya çalışanların da utanması olmadığını hep birlikte görüyoruz. Sıkıntılarımız, sorunlarımız, dertlerimiz yok mu? Elbette var ama hiçbiri el ele, gönül gönüle vererek çok çalıştığımızda üstesinden gelemeyeceğimiz hususlar değildir."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, ekonomideki son gelişmelere değinerek, şunları kaydetti: "Aldığımız tedbirler ve hayata geçirdiğimiz uygulamalar sayesinde, dünyanın en yüksek büyüme rakamlarına biz ulaştık. İhracatta, rekor üstüne rekor kırıyoruz. İstihdam, salgın dönemi öncesinin dahi üstüne çıktı. Yatırımcılarımız, üretimi artırmak için makine bulmakta, hammadde temininde, lojistik kanallarını genişletmekte zorlanıyor. Kimi ülkeler gibi hazırda paramız veya zahmetsiz para getiren kaynaklarımız olmadığı hâlde, bu başarıları yakaladığımıza özellikle dikkat çekmek istiyorum."

Enflasyonun yol açtığı hayat pahalılığı konusundaki sıkıntıları da gayet iyi bildiklerini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Maliyetleri düşürmek ve fırsatçılarla mücadele etmek suretiyle en kısa sürede enflasyonu da kontrol altına alarak, raflardaki, etiketlerdeki fahiş fiyat artışlarının önüne geçeceğiz" dedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Dünyada hiçbir şey bizim değil, bizim olan verdiğimiz emektir" diyen Neşet Usta'nın gönül diliyle ifade ettiği gerçek, hayatın her alanında hâkim kılındığında, her sorunun kendiliğinden çözüm yoluna gireceğini vurguladı.

Türkiye'nin önemli şeker pancarı üretim merkezlerinden biri olan Kırşehir'den, 2021 yılı alım fiyatlarını da açıklamak istediğini dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, şunları kaydetti: "Geçtiğimiz yıl şeker pancarı üretiminde 23 milyon tonla Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmıştık. İnşallah bu yıl da bereketli bir sezon geçireceğimize inanıyorum. Şeker pancarının alım fiyatını, geçtiğimiz yıl ton başına 336 lira olarak belirlemiştik, bu yılki şeker pancarı alım fiyatımız ton başına 420 liradır. Yüzde 25'lik bir artışı ifade eden şeker pancarı alım fiyatımızın ülkemize ve çiftçilerimize hayırlı olmasını diliyorum."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin, şanlı tarihiyle bağlarının kesilmeye çalışıldığı bir dönemin yaşandığını dile getirerek, şöyle devam etti: "Ahi Evran başta olmak üzere bizi biz yapan, bu toprakları vatanımız hâline getiren, medeniyetimize rengini veren değerlerimizi, milletimize unutturmak isteyenler var. Eğitim sistemimizden kültür politikalarımıza ve medyamıza kadar tüm taşıyıcı kanallarımız bu doğrultuda düzenlendi ama milletimiz, değerlerini tüm kalbiyle ve ruhuyla sahiplenerek, bu gayretleri boşa çıkarmıştır. Hamdolsun, artık milletimizi tarihiyle ve medeniyetiyle en güçlü şekilde tekrar buluşturmak için imkânlarımızı seferber ettiğimiz bir dönemdeyiz. Eğitim ve kültür politikalarımızdan mimarimize kadar her alanda bu anlayışın tezahürlerini görmek mümkündür. UNESCO takvimine, bu yıl dâhil edilmesini sağladığımız yıl dönümleri bile, tek başına, bu yaklaşımın nasıl derinleştiğini anlatmaya yeterlidir. Ahi Evran Yılı kapsamında düzenlenen etkinlikleri bu şekilde görüyorum."

Ahilik Haftası çerçevesinde, lise öğrencileri arasında yapılan "Yardımlaşma ve Adil Paylaşım" konulu resim yarışmasında dereceye girenleri tebrik eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Yine, yılın çırağı, kalfası ve ahisi ödülünün takdim edileceği arkadaşlarımızı da tebrik ediyorum. Bizi, Ahilik Onur Ödülü'ne layık gören Ahilerimize şükranlarımızı sunuyorum" dedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, hitabının ardından 34. Ahilik Haftası Ödül Töreni kapsamında, Ahi Evran Yılı Resim Yarışması'nda dereceye girenlere ödüllerini; ayrıca Trabzon'dan Yaprak Maral'a "Yılın Çırağı", Antalya'dan Ali Korkmaz'a "Yılın Kalfası", Hatay'dan Behzat Böke'ye "Yılın Ahisi" ödülünü verdi.

Son olarak, Ticaret Bakanı Mehmet Muş Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a Ahilik Onur Ödülü'nü takdim etti.

2021 UNESCO Ahi Evran Anma Yılı Ahi Evran İzinde Esnaf Buluşması programı, sahnede hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi.

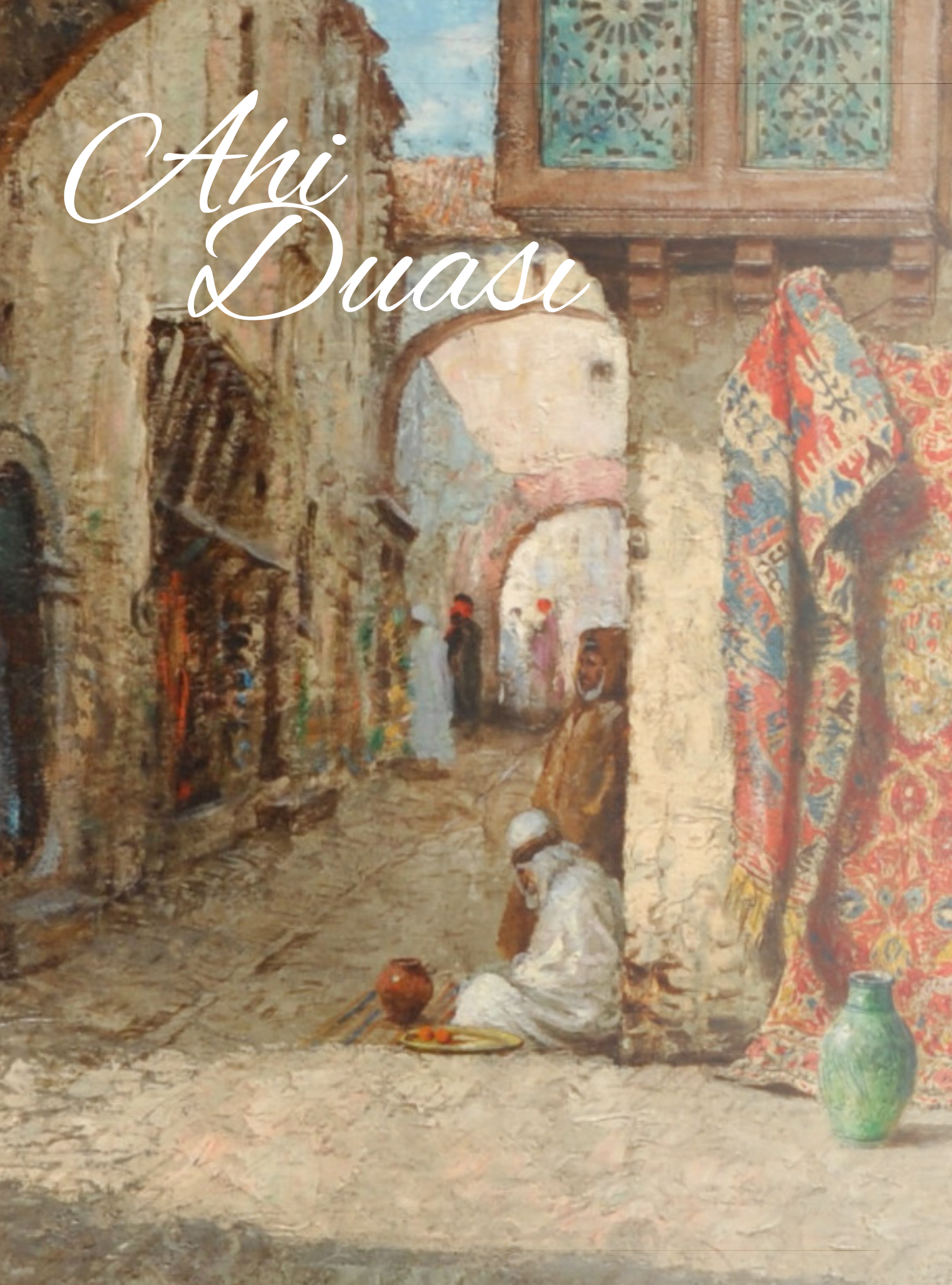
Ahi
Duasi

Ya Rabbi,

Cümlemizi darlıktan, bereketsizlikten, aldanmaktan ve aldatmaktan, hak yemekten, kul hakkına tecavüz etmekten muhafaza eyle! Bizleri açlık, yokluk, kıtlık, kuraklık, arazi ve semâvî musibetlerden koru! Kanaat etmeyi, gönlü zengin, gözü tok olabilmeyi, hayırda yarışmayı, veren el olmayı nasip eyle! Rızkımız gökte ise yere indir, yer altındaysa yeryüzüne çıkar, uzakta ise yakınlaştır, zorsa kolaylaştır. Rızkımızı temiz ve helâl eyle Allah'ım!

Ey Allahım,

Esnafımızı alırken satanı gözeten, satarken alanı gözeten, eksik ölçüp, yanlış tartmayan, doğru ve güvenilir kimselerden eyle! İsraftan, cimrilikten, azgınlıktan, korkaklıktan, acizlikten, tembellikten, ahlaksızlıktan, haddi aşmaktan sana sığınırız Ya Rabbi! Bizleri nefsine uyarak kötülük işleyenlerden eyleme, kesata uğratma!

Ey kâinata yön veren Yüce Rabbimiz,

Milletimizi ve vatanımızı her türlü afet ve musibetten koru.
Devletimize ve milletimize birlik, dirlik ve düzen bahşeyle!
Hastalara şifa, dertlilere deva, borçlulara eda nasip eyle

Ya Rabbi!

Ahi Sancağı

Sancak, devleti tertip ve teşkil eden milletin hüviyetinin remzi ve mevcudiyetinin timsalidir.

Ahilik teşkilatında sancağın hükümdara ve Ahilik merasimlerinde devletin üst düzey yetkili kişilerine takdim edildiği görülmektedir.

Kırşehir Müzesi'nde bulunan Ahilik teşkilatının bilinen en erken tarihli sancağı müzede 2007/18 (E) envanter numarada kayıtlı bölümde yer almaktadır. Sancak 1904 tarihlidir.

Üzerinde II. Abdülhamid'e ait tuğra yer almaktadır. Dikdörtgen formdaki sancağın iç orta kısmındaki kırmızı alanda bir adet hilal ve tuğra bulunmaktadır.

II. Abdülhamid'e ait tuğranın sağ üst kenarında "El Gazi" yazısı bulunmaktadır.

Hilal içerisinde, "bimübeyyineti tevfikatı Rabbaniyye meliki devleti'laliyyeti'l Osmaniyye" (Cenab ı Allahın yardım ve desteğine dayanan Yüce Osmanlı Devleti) ibaresi yer almaktadır.

Orta zeminde hilal ve tuğranın etrafında enine altı adet içinde Enfâl Suresi'nin 72. ve Râd Suresi'nin 24. ayetlerinin işlendiği yazı şeritleri bulunmaktadır.

Orta zemin etrafında yer alan geniş yeşil kuşağın üst bölümünde yer alan iki bordürün içinde Bakara Suresi'nin 255. ayeti olan Ayete'l Kürsi, alt bölümde yer alan iki bordürde ise Enfâl Suresi'nin 65. ve 66. ayetleri işlenerek yerleştirilmiştir.

Sağ ve sol kenarlarda bulunan boyuna yerleştirilen ikili bordürlerin içlerine yine Enfâl Suresi'nin 15, 16, 17 ve 18. ayetleri devamı sağlanarak işlemelerle yerleştirilmiştir.

Sancağın yüzey süslemesinde kullanılan bezemelerde Arapça sülüs yazı yer almaktadır.

Ayetlerin bitiş noktalarında küçük hatayi çiçekleri, orta zeminde iki, üst iç bordürün içinde bir, alt kenar bordürlerin içlerinde birer adet olmak üzere toplam beş adet yerleştirilmiştir.

Sancakta yer alan kırmızı renk; gücü, şehadeti sembolize ederken

yeşil renk ise İslamiyet ve Ahiliğin ticari boyutunun hareketliliğini ve dinamizmini temsil etmektedir.

Ahilik

"Ahi" kelimesi Arapça "kardeşim" manasına gelmektedir. Ayrıca "yiğitlik", "kahramanlık" ve "cömertlik" gibi anlamları olan Türkçe "akı" kelimesinden geldiği de belirtilmektedir. Ahiliğin; İslam'ın ilk asırlarında ortaya çıkan genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşmuş "fütüvvet" anlayışının devamı olduğuna dair görüşler de vardır. Türklerin yerleşik hayata geçmelerinde özellikle esnaf arasında bir örgütlenme biçimi olarak fütüvvet benimsenmiş ve bu da "Ahilik" olarak ortaya çıkmıştır.

İslâm'ın ilk asırlarında ortaya çıkan ve daha çok genç kuşakları çeşitli yönleriyle yetiştirmeyi hedef olan Fütüvvet Teşkilatı uzun devirler Müslüman Türk gençliğine yön vermiş; bu gençliğin çeşitli mesleklerde yetişebilmeleri için gayret göstermiş ve Müslüman Türk gençliğinin mert, yiğit, atılgan, cömert ve becerikli insanlar olmalarını sağlamıştır. Bu teşkilâtlar manevi değerlerle ekonomiye dürüstlük getirmişlerdir.

Fütüvvet kelimesi Arapça "fetâ" kelimesinden türetilmiştir. "Fetâ" ise "genç adam" demektir. Fütüvvet Teşkilâtı, bu nedenle genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelerek ve aralarından birini önder seçip oluşturdukları kurumdur.

Ahî Teşkilatı ise, Fütüvvet Teşkilatının Türkler tarafından geliştirilen ve özellikle Anadolu'da yayılmış bulunan bir şeklidir. Moğol istilası ve bazı iç isyanlar sebebiyle Müslüman Türklerin birliği bozulduğunda halk tedirgin olmuştur. İşte böyle sıkıntılı bir dönemde halkı birbirine sevdiren ve yeniden birliği kuran manevi liderler ortaya çıkmıştır. Mevlâna, Yunus Emre ve Ahi Evran da bunların ileri gelenleridir.

Fütüvvet ve Ahilik kurumları, İslam, Kültür ve uygarlığı içinde toplumsal, ekonomik, dinî ve ahlaki birçok yönden önemli roller üstlenmiştir. Ahilik, başlangıçta yardımlaşma, dayanışma ruhunu taşıyan, bozulmuş olan Anadolu birliğini ve toplumsal yapıyı yeniden kuran çok fonksiyonlu bir kurumdur. Ancak bu kuruluşun üyelerinin çoğunun esnaf olması, Ahiliğin sadece esnaf birliği olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Ahi Evran

“Bilmiş ol ki Allah insanı medeni yarattı.” Ahi Evran

Ahilik teşkilatının kurucularından ve debbağ (dericilik) esnafının piri olan Ahi Evran’ın asıl adı Şeyh Nasîrüddin Mahmud Ahi Evran B. Abbas’dır.

Tarihî bir hüviyete sahip olmasına rağmen gerçek kişiliği menkıbeler arasında kaybolmuştur.

Evran isminin; ‘gök, kâinat’ ve ‘yılan, ejderha’ anlamına gelmesi, efsanevî kişiliğinin bir işareti sayılır.

Asya içlerinden göç ederek Anadolu’ya gelen Ahi Evran, bir süre Denizli, Konya ve Kayseri’de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek Ahilik teşkilatının kuruluşunda ve yayılışında önemli bir rol oynadı.

Daha sonra Kırşehir’e yerleşti ve ölümü ne kadar burada kaldı. XV. yüzyılda kaleme alınan Hacı Bektaş Vilâyetnâmesi’nde, menkıbevî şahıslarla münasebeti ve bu arada Hacı Bektaş-ı Velî (ö. 1270) ile olan yakınlığı anlatılır. Bazı siyasî ve sosyal olaylar, Ahi Evran’ın hem Hacı Bektaş-ı Velî,hem de Mevlâna Celâleddin-i Rumî (1207-1273) ile çağdaş olduğunu gösterir. XIV. yüzyılın başlarında Gülşehrî tarafından Ahi Evran’ın vasıfları ve kerametleri üzerine kaleme alınan mesnevide; Ahi Evran, bir sûfî dervişi olarak tasvir edilir. Bu bağlamda hayatının menkıbeler içinde yer aldığı dikkati çeker.

Bu menkıbelerde onun hayatı, vasıfları ve toplum içindeki yeri ve tesiri gibi konularla ilgili izleri keşfedilir.

Nitekim mesnevide Ahi Evran’ın hayatıyla ilgili verilen efsanevî bilgiler arasında geçen beyitlerinden; hakikatı anlayan, bizzat Tanrının yüzünü gören, ahlak ve töre dışı hiç bir hareketi bulunmayan Ahi Evran’ın 93 yıl yaşadığı belirtilir.

Ahi Evran’ın debbağlık mesleğini icra ettiğine dair anane, onun ‘velî’ olarak anılmasından sonra debbağ esnafının pîri sıfatıyla yüceltilmesine sebep olmuştur.

Bu bakımdan Türk debbağlarının silsilenâmeleri kendisine dayandırılmış ve oradan da bütün debbağların pîri olan Zeyd-i Hindî’ye götürülmüştür.

Osmanlı Devleti döneminde Ahi Evran’ın esnaf zümresi arasında pîr olarak kazandığı itibar bütün Anadolu, Rumeli, Bosna ve hatta Kırım’a kadar yayılmıştır.

Şeyhlerinin Ahi Baba unvanını aldığı Kırşehir’deki Ahi Evran Zaviyesi, Osmanlılarda Türk debbağlarının ve zenaat erbabının manevî merkezi durumunda idi.

Ahi Baba ve onun selahiyet verdiği, diğer şehirlerdeki yine Ahi Baba unvanını taşıyan Ahi teşkilatı reisleri, çıraklara ‘şed bağlamak’ hakkına sahipti.

“Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir, İlim, akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.”

Ahiliğin Tarihi Süreci

Ahiliğin İslam'ın ilk asırlarında ortaya çıkan genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşmuş olan "fütüvvet" anlayışının bir devamı olduğuna dair görüşler vardır. Fütüvvet, İslamiyet'in etkisiyle aşiret hayatından yerleşik hayata geçiş sürecinde Arap toplumunda "misafirperverlik", "cömertlik", "yiğitlik" gibi anlamlara karşılık gelir. Türklerin yerleşik hayata geçmelerinde özellikle esnaflar arasında bir örgütlenme biçimi olarak fütüvvet benimsenmiş ve bu da "Ahilik" olarak ortaya çıkmıştır.

13. Yüzyılda Anadolu'da kurumsallaşmaya başlayan Ahilik, İslam inancıyla Türk örf ve adetlerinin sentezi sonucu oluşan bir düşünce sistemidir. Ahilik, 13. Yüzyıldan itibaren Asya'dan Anadolu'ya gelip yerleşen Müslüman Türklerin yeni topraklarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli maddi ve manevi ortamı oluşturabilmeleri için fütüvvet teşkilatını yeniden canlandırmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bazı araştırmalar göre, Bağdat'ta büyük üstatlardan ders alan Ahi Evran, Arapların kurduğu Fütüvvet Teşkilatı'ndan etkilenerek 1205'te Anadolu'ya gelmiş ve kısa bir süre sonra da Kayseri'de Ahilik Teşkilatı'nı kurmuştur. Ayrıca başka kaynaklar Ahiliğin, Kırşehir'den yayıldığını göstermektedir.

Ahilikte ekonomi bir araç olarak görülmüş, bu aracın amaç hâline getirilmesine izin verilmemiştir. Bu nedenle mal, servet ve kazanç için çalışmak hiçbir zaman kendi başına bir anlam taşımamıştır. Ahi kültüründe kişilerin kendi emekleri ile geçinmeleri ve kimseye muhtaç olmamaları esastır. Ahi çalışmayı da ibadet sayar. Bu nedenle ekmek teknesi kutsal bir alan olarak kabul edilir. Ahinin işyeri hak kapısıdır. Bu kapıdan hürmetle girilir, saygı ve dürüstlükle çalışılır, helalinden kazanılır, helal yerlere ve kararınca harcanır. Ahilik; malına değerinden fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla ticaret yapma gibi haram yollara müsaade etmez.

Eğitim ve Öğrenme

Ahilik bir kültürdür ve felsefesi; asırlardır esnaf, tüccar, sanatkâr ve çok çeşitli ticari işletmecilik yapan insanlara ilham kaynağı olmuştur. Ahilik; iş birliği içinde, mutlu iş ve hayat anlayışı; dürüst, sade, sakin, kendine has insani değerlere sabırlı bir yaklaşımdır. Bu anlamda Ahiliğin amacı; zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmek ve ahlaki bir toplum düzeni meydana getirmektir.

Çalışmayı, ibadeti ve dürüstlüğü bir bütün olarak ele alan, Ahilik, ahlak sahibi olmayan bir iş adamının asla başarıya ulaşamayacağını, ulaşsa bile bu başarının uzun ömürlü olmayacağını benimser. Ahilikte meslek ahlakı her şeyin üstünde tutulur, otokontrol (kendi kendini kontrol) sistemi mükemmel bir şekilde işlerdi. Bu Teşkilat zamanla birtakım değişikliklerle varlığını sürdürdü.

Osmanlı Devleti döneminde esnaf teşkilatı bir eğitim kurumu olarak kabul edilirdi. Ahilik Osmanlı'da lonca teşkilatı adıyla ve birkaç değişiklikle varlığını sürdürdü.

Ahilikten farklı olarak lonca teşkilatına alınanlar, meslek eğitimlerini tamamlayarak "çırak", "kalfa" ve "usta" kıdemlerini alırlardı. "Ustalık Belgesi" ne, "icazet" denirdi ve icazet alanlar, iş yeri açabilirdi. Loncalar, 1912 yılında çıkarılan bir yasaya kadar varlığını sürdürmüştür.

Ahilik Haftası

Ahilik Haftası Kutlamaları Yönetmeliği gereğince her yıl Eylül ayında, Ahilik Kültürünü yaşatmak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü koordinasyonunda "Ahilik Haftası" kutlanır. Kırşehir merkez olmak üzere tüm Türkiye'de kutlanan Ahilik Haftası kutlamaları boyunca Ahilikle ilgili çeşitli kültürel, akademik ve sosyal etkinlikler gerçekleştirilir.

Ahilik Haftası Kutlamalarında, Ahiliğin 800 yıllık bir geleneği olan Ahi pilavı, helvası ve şerbeti ikram edilir. Etkinliklere katılım gösteren vatandaşlar, Ahilik etkinlikleri kapsamında verilen ikramlar ile ahiliğin maneviyatına uygun bir şekilde yeryüzü sofrasında yemek yeme şansı yakalamış olurlar.

Selçuklularda Ahilik Teşkilatı

Anadolu'da Türk toplumunun ve müesseselerinin ilk temelleri XI. yüzyılın ortalarından XIII. yüzyılın ortalarına kadar geçen süreç içerisinde atılmıştır. Anadolu'da ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin gelişimine paralel olarak Ahilik Müessesesi de o nispette güçlenmeye ve yayılmaya başlamıştır. Bunda Selçuklu hükümdarlarının uygulamış oldukları ekonomik politikaların, tüccarların, kervan sahiplerinin ve zanaat sahiplerinin zararlarını karşılayan devlet sigortası sisteminin birinci derecede etkisi olmuştur.

İslam dünyasında Abbasi Halifesi Nâsır Li-dinillâh'ın Fütüvvet Teşkilatı'na girmesi, ona resmi bir hüviyet kazandırarak kurumsallaştırması Fütüvvet Teşkilatı ve Anadolu'daki Ahilik Müessesesi açısından bir dönüm noktası teşkil eder. Zira Halife Nâsır halifeliğini tanıyan ve manevi otoritesini kabul eden meliklere ve emirlere mektup yazarak Fütüvvet Teşkilatına girmelerini tavsiye etmiştir. Halife'nin çağrısına İslâm dünyasında birçok hükümdar olumlu yanıt vermişlerdir. Bu hükümdarlar arasında Türkiye Selçuklu hükümdarlarından İzzeddîn Keykâvus ve Alâeddîn Keykubât da vardır. İki Selçuklu hükümdarının birbirlerinin ardı sıra resmi olarak Fütüvvet Teşkilatına girmeleri ve Halife'nin manevi otoritesini kabul etmelerinden dolayı Ahilik Müessesesi devletin desteği ile yaygınlaşarak güçlenmiştir.

Bundan dolayı İslam dünyasında birçok mutasavvıf ve fütüvvet erbabı Anadolu'ya gelmiştir. Bunlar arasında meşhur fütüvvet erbabı Ahi Evran da vardır. Ahi Evran'la birlikte Ahilik Müessesesi Anadolu'da daha da güçlenip yayılmıştır. Siyasi anlamda Moğolların Anadolu'yu işgalleri enasında siyasi faaliyetleri ve nüfuzları daha da artmıştır. XII ve XIII. yüzyıllarda gelişen ve güçlenen Ahilik Müessesesi Anadolu'da başta iktisadi alanda olmak üzere siyasi, sosyal ve kültürel alanda olmak üzere pek çok rol ifa ederek Anadolu'da Türk toplumunu yönlendirmiş ve geliştirmiştir.

Osmanlıda Ahilik Teşkilatı

Ahi teşkilâtı Osmanlı Devleti'nin ve toplumunun oluşmasında büyük bir yere sahiptir. Ahiler, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda gaziler, abdallar ve bacılarla birlikte önemli bir rol oynamışlardır. O kadar ki ilk Osmanlı sultanları, Fatih dâhil, ahi önderleriydi. İlk Osmanlı vezirlerinin birçoğu da ahi idi. Hatta ilk Osmanlı yeniçeri birliklerinin ahilerden oluştuğu ileri sürülmüştür.

Anadolu gazileri daha çok cihat ve gaza ile meşgul olan, kırsal kesimde yerleşik alp ve alperen denen gruplardır. Anadolu abdalları Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında büyük rol oynayan, genellikle gezgin sofi ve dervişlerdir.

Anadolu bacıları ise ahi teşkilatının bir yan kuruluşu olan silahlı kadın birlikleridir. Bütün bunlar Moğol istilası ve Selçuklu Devleti'nin yıkılış ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Anadolu'nun savunulmasında ve sosyal düzenin devamında görev almışlardır.

XIV. yüzyılın ortalarında, Sultan Orhan zamanında Anadolu ve Ortadoğu'yu dolaşan Kuzey Afrikalı gezgin İbn-i Battuta'nın bize ahiler hakkında verdiği bilgiler, bunların fütüvvet ilkeleriyle, tasavvufi hayatla ve esnaflıkla yakın ilgilerini belirtmekte, ahi birliklerinin hem şehirlerde hem de köylerde örgütlenen zanaatçı ve ziraatçı zümreler olduğunu söylemektedir.

Ahi teşkilatlarının devlet otoritesinin zayıfladığı bir dönemde, Anadolu'nun her yerinde siyasi ve idari alanda etkili oldukları ve devletin işlevlerini gördükleri bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin kurulmasından sonra ahilik siyasi ve idari işlevlerini sadece esnaf birlikleri içerisinde sürdürmüştür. Osmanlı sanayi ve iç ticaret kesimleri esnaf birlikleri hâlinde teşkilatlanmıştı. Devlet, esnaf düzenini fütüvvet ve ahilik geleneğine bağlı olarak korumak isterdi. Esnafın bu yolla kendi iç denetimini sağlaması devletin işini kolaylaştırıyordu.

Esnaf sistemi, kalite kontrol ve standardizasyonu ile fiyat istikrarını sağlayıcı, haksız rekabeti, aşırı üretimi ve işsizliği önleyici bir anlayışa dayanıyordu. Sistem yarı özerk yapısıyla devletin uyguladığı fiyatlandırma politikasının en önemli yürütme ve denetim organıydı.

Teşkilata ilk katılanlar işyerini, diğer çırak ve kalfalardan öğreninceye ve tanıyıncaya kadar küçük hizmetlerde bulunurlardı. Bunları öğrendikten sonra dükkânda çalışmaya başlar, bu arada "haftalık" alırdı. İşinde ilerledikçe aldığı para da artar, yetiştikten sonra kalfalık imtihanına girer ve başarırsa kalfa olurlardı. Asgari üç sene olan kalfalık süresi, kalfanın usta olabilecek maharete ulaşmasıyla sona ererdi.

Osmanlı sisteminde burjuva değil, toplum yararını kendi çıkarından üstün tutan, kanaatkâr fakat girişimci insan tipi idealize edilmiştir. Anadolu'da ekonomik hayatı örgütleyen ahiler bu tipin somut örnekleri olmuşlardır. Sistem içerisinde toplum çıkarını kendi çıkarından üstün tutan insan tipi, zaman içerisinde zayıflasa da varlığını sürdürmüştür.

Osmanlı ekonomisi kendine has bir piyasa mekanizması oluşturmuştur. Bu sistemde bir yandan mümkün olduğu kadar tam rekabet şartları gerçekleştirilmeye çalışılırken bir yandan da rekabetin rekabeti öldürmesi engellenmek istenmiştir. Bunun için etkili bir piyasa denetimi sağlanmış ve tekelci eğilimlerle mücadele edilmiştir. Fiyat düzenlemesi sosyal refah için önemli görülmüştür. Yine bu amaçla üretim, dağıtım ve tüketim kapsamlı olarak planlanmıştır.

Osmanlı ekonomi sistemi talep yönlü değil, arz yönlüdür. Sistem küçük üreticiliğe dayanmaktadır. Bu yolla ekonomi kendine yeterli hâle gelmişti. Bu, hem insan hem de ekonomi için böyledir. Klasik Osmanlı zihniyetinde insan alıcı değil, verici olmalıdır. Yani bencil olmamak ön plandadır.

Osmanlı ekonomisi içinde sanayi ve ticari kesimin teşkilatlanıp esnaf birlikleri oluşturması, ahiliğin özellikle iktisadi bir kurum hâline dönüşmesine yol açmıştır. Bu kurumun zayıflamasına yol açan sebepler arasında ticaret yollarının Okyanuslara kayması sanıldığı kadar etkili olmamıştır.

Osmanlılar kapitülasyon gibi etkili politikalarla ticareti büyük ölçüde Akdeniz havzasında tutmayı başarmışlardır. Savaşlar zaman zaman Doğu ticaretiyle transit ticarete darbeler vurmuştur. Asıl önemlisi XVIII. yüzyıl sonlarındaki Sanayi Devrimi'dir. Bu yüzden iş hacmi daralmış ve geçim imkânlarını zorlaştırmıştır. Yine esnaf birlikleri özerk ve "demokratik" kuruluşlardı. Yani iç işlerinde büyük bir serbestliğe sahiptiler. Zanaat ve ticareti düzenlemeden anlaşmazlıkların giderilmesine kadar öncelik birliklere aitti. Esnaf teşkilatının zanaat ve ticareti düzenlemekte etkin rolü vardı. Özellikle fiyat ve kalite denetimi ile standardizasyonun sağlanması demek olan "narh" sistemini bu teşkilat denetlerdi.

Bir şehirdeki esnaf birlikleri birbirleriyle temasta bulundukları gibi ayrı şehirlerdeki birlikler de birbirleriyle temas etmişlerdir. Kısaca bu birlikler ayrı ayrı çalışan fakat aralarında sosyal bir birlik bulunan kurumlardı.

Esnaf birliklerinde çalışanları ustalar, kalfalar ve çıraklar oluştururdu. Yükselebilmek için ehliyet ve liyakat esastı. Bu yolda her şey sıralıdır, teşkilatın en büyüğü bile keyfî hareket edemezdi. Esnaflığa giren genç, mesleğinde uzmanlaşmadıkça ve zamanı gelmedikçe yükselemez ve ayrı dükkân açamazdı.

Esnaf birliklerinde meslekteki maharete ve eskiliğe dayanan bir kademeleşme mevcuttu. Fakat aynı dönemin Batı esnaf birliklerinde görülen tabakalaşma söz konusu değildi. Batı'nın sınıflı toplum yapısının sonucu olan bu durum Avrupa sendikacılığına yansımıştır.

Osmanlı esnaf birliklerinde ise sadece ahlaki ve mesleki üstünlükler ilerleme ve yükselme sebebidir. Zaten bunlara sahip olamayanlar esnaf arasında varlığını sürdüremezlerdi. İşyerlerinde aile ortamı ile saygı ve sevgi esastı.

Klasik dönem Osmanlı esnaf teşkilatı birçok meslek işletmesinden oluşuyor ve üst yönetici olarak Kadı'nın idaresi altında bulunuyordu. Bu olgu devlet denetiminin derecesini gösterirdi. Üretilen ve piyasaya sürülen ürünler Kadı'nın bilgisi dâhilindeydi. Aracıların ortaya çıkışı önlenmiş, ürünlerin üreticiden tüketiciye en kısa yoldan ve en elverişli fiyatlarla ulaşması hedeflenmişti.

Alım ve satımda öncelikler, esnaf düzeninin en önemli özelliklerindendi. Bu öncelikler, esnafa fiyatları istedikleri gibi ayarlama imkânı vermiyor aksine devletin üretimi, değişimi ve fiyatları etkin bir şekilde denetlemesini sağlıyordu. Bu durum işbölümü ve disiplini de oluşturmuştu. Esnafın birbirlerinin üretim ve satış alanlarına girmeleri yasaktı. Esnafın işleyeceği ham maddenin temin edilmesinde güçlük çekmemesi için tahsis politikası izleniyordu. Yani belli ham maddeler belli esnafa tahsis edilmişti.

Sefer zamanlarında ordunun ihtiyaç duyduğu esnaf (kasap, ekmekçi, bakkal, berber, saraç, demirci, arabacı, nalbant, aşçı gibi) seferlere katılırdı. Bunlara orducu esnaf denirdi. Orducu esnaf ordugâhta dükkân açıp askerlerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılarlardı. Bu faaliyetler için gerekli olan işletme kredisi bağlı olunan esnaf birliği tarafından sağlanıyor ve buna ordu akçesi deniyordu.

Esnaf birliklerinin manevi merkezi Kırşehir'di. Debbağların ve hatta bütün esnafın piri sayılan Ahi Evren'in halefleri asırlar boyu Osmanlı esnafının birliğini sembolize etmişlerdir. Bunlar zaman zaman bütün Osmanlı ülkelerini dolaşırlar hatta Bosna-Hersek ve Kırım gibi uzak bölgelere gidip oralarda kalfalık, ustalık imtihanları yaparlar ve peştamal kuşatırlardı.

Osmanlı esnaf birliklerinin mali, adli, idari ve iktisadi özerklikleri, Türk toplumunun 'demokratik' özelliklerini yansıtmaktadır.

Osmanlı sanayi ve ticaret kesimlerinin çerçevesini oluşturan esnaf birlikleri rekabete değil; iş birliği, karşılıklı kontrol, imtiyaz ve tahsis ilkelerine dayandığı gibi bu ilkeler çalışma hayatının da esasının temelini oluşturmaktaydı.

Şehirli halkın önemli bir kesimini oluşturan esnaf, temelinde kahramanlık, cömertlik, namusluluk, hizmet, sosyal dayanışma ve fedakârlık bulunan fütüvvet ve ahilik geleneğine bağlıdır.

Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde küçük sanayi, rekabete değil; dayanışmaya dayanır. Burada sosyal güvenlik kurumu olarak esnaf sandığı önemlidir. Esnaf sandıkları kethüda, yiğitbaşı gibi esnaf ileri gelenlerinin nezareti altında, vakıf statüsü altında çalışırlardı. Sandığın sermayesi esnafın bağışları ile çıraklıktan kalfalığa ve kalfalıktan ustalığa yükselenler için ustaları tarafından verilen paralardan ve aidatlardan oluşurdu.

Tanzimat döneminde ortaya çıkan ve devletin nezareti altında olan sandıklar bugünkü Sosyal Güvenlik Kurumunun temellerini oluşturur.

Esnaf teşkilatı küçük ve orta işletmecilik ve buna bağlı olarak kendiliğinden istihdam sistemini yüzyıllar boyunca başarıyla uygulamıştır. Bu sistem büyümeyle değil, kaliteyle gücünü korumuştur. Sermaye birikimi her şeyden önce Batı'nın gerçekleştirdiği tarihî bir olaydır. Yani Batı'da iç ve dış sömürü olmasaydı belki sermaye birikimi ve bunun sonucu olan sanayi devrimi de görülmeyecekti. Oysa Osmanlılar geleneksel olarak sermayenin belli ellerde toplanmasını engelleyerek ve gereğinde el koyarak böyle bir iç oluşuma imkân tanımak istememişlerdir.

Fütüvvet ilke ve kurumlarıyla yakın ilgisi olan ahiler Selçuklu ve Osmanlı sanayi ve iç ticaret kesimlerini oluşturan esnaf birlikleri hâlinde devam etmişlerdir. Sanayi devrimiyle esnaf birlikleri Avrupa ülkelerinde ortadan kalkarken Osmanlılarda kendini yeni şartlara uydurarak varlığını sürdürmüştür.

“

Ahi teşkilâtı Osmanlı Devleti’nin ve toplumunun oluşmasında büyük bir yere sahiptir. Ahiler, Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda gaziler, abdallar ve bacılarla birlikte önemli bir rol oynamışlardır. O kadar ki ilk Osmanlı sultanları, Fatih dâhil, ahi önderleriydi. İlk Osmanlı vezirlerinin birçoğu da ahi idi. Hatta ilk Osmanlı yeniçeri birliklerinin ahilerden oluştuğu ileri sürülmüştür.

Ahiliğin Ahlaki ve Mesleki Temelleri

Ahilikte meslek ahlâkı her şeyden önce gelmekteydi. Her birimin kendi denetleme organları mevcuttu ancak herkesin kendi kendine vicdani kontrolünün en doğru yol olduğu olgusu daha ağır basmaktaydı.

Çalışanlar arasında yamaklık, çıraklık, kalfalık, ustalık, yiğitbaşılık gibi evreler vardı. Bu evrelerin geçilmesinde çırak, kalfa ve ustalık ilişkisi, bir tür baba-evlat şeklinde saygı ve sevgiye dayalıydı. Her ahi bir "pir"e bağlanmak ve sanatın geleneksel büyükleri hakkında sözlü kültürü öğrenmek, hâl ve hareketlerini onlara uydurmak zorundaydı. Bu pirler maneviyatları güçlü, üstün insan ve örnek ahlâk sahibi kimselerdi.

Ahilik mensuplarının, pirlerine gönülden ve manen bağlanmaları işlerinde en küçük bir ihmal ve kusura yer vermemelerini sağlamıştır. Aksi durumda bağlı olduğu pirin ona karşı sevgisinin azalacağı veya yok olacağına inanırlardı. Bu da kişinin işine yoğunlaşmasında dikkatli ve özenli olmasını sağlardı.

Ahilerin Eğitim ve Dayanışmaya Verdiği Önem

Halkın bakış açısına göre ahi zaviyeleri her taraftan gelip giden misafirlerin dolup taştığı ve ağırlandığı, büyük kutlamaların tertiplendiği, birbirinden değişik törenlerin yapıldığı yerlerdi. Yapılan faaliyetler ve uygulanan prensiplerin hepsinde birer eğitici yön olduğu gerçeği de herkesin ortak fikriydi. Ahi birliğine mensup olanların severek yaptıkları ve hayatlarının sonuna kadar her kuralına titizlikle uydukları bu prensipler, yaptıkları işten sıkılmak yerine kendileriyle uyumlu bir hâlde hayatlarında mutlu olmalarını amaçlamaktaydı. Temeli yüksek ahlâk olan Ahilik teşkilatı üzerine dayanışma ve yardımlaşma inşa edilmişti.

Ahilik İlkeleri

Bir Ahinin, bu kuruma kabul edilebilmesi için birtakım şartları kabul etmesi, bu şartlarla yaşaması, bu kuralların dışına çıkmaması gerekirdi. Hemen hemen bütün fütüvvetnâmelerde yer alan "Ahinin açık ve kapalı olması gereken" özellikleri belirtilirdi.

Açık Olmalı;

- Ahinin eli açık (Yoksullara, düşkünlere yardım etmeli, cömert olmalıdır).
- Kapısı açık (Kapısına geleni geri çevirmemeli, konuksever olmalıdır).
- Sofrası açık olmalıdır (İkramdan kaçınmamalıdır).

Kapalı Olmalı;

- Ahinin gözü kapalı (Kimseye kötü gözle bakmamalı, kimsenin ayıbını araştırmamalıdır.),
- Beli kapalı [Kimsenin ırzına, namusuna, haysiyet ve şerefine tasallut (saldırgan) etmemelidir.],
- Dili kapalı olmalıdır (Kimseye kötü söz söylememelidir.)

Bunun Dışında Ahinin Uyması Gereken Başka Kurallar da Vardı;

- Ana babaya iyilik ve ihsanda (iyilik, bağışlama) bulunup yakın akrabayı ihmal etmemek,
- Arkadaşlarına ve komşularına iyi davranmak,
- Riyayı (ikiyüzlülük) terk etmek,
- Büyüklere karşı hürmetli olmak,
- Suçları affetmek,
- Kendisinden aşağıda bulunanlara şefkatli davranmak,
- Sözünde ve içinde adaletli olmak,
- Hüsnüzan (iyi niyet) etmek,
- İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak,
- İşinde ve hayatında doğru, güvenilir olmak,
- Sözünde ve sevgisinde vefalı olmak, sözünü bilmek,
- Hizmette ve vermede ayırım yapmamak,
- Yaptığı iyilikten karşılık beklememek,
- Güler yüzlü ve tatlı dilli olmak,
- Hataları yüze vurmamak,
- Dostluğa önem vermek,
- Kötülük edenlere iyilikte bulunmak,
- Hiç kimseyi azarlamamak, dedikoduyu terk etmek,
- Komşularına iyilik etmek,
- Daima samimi davranmak

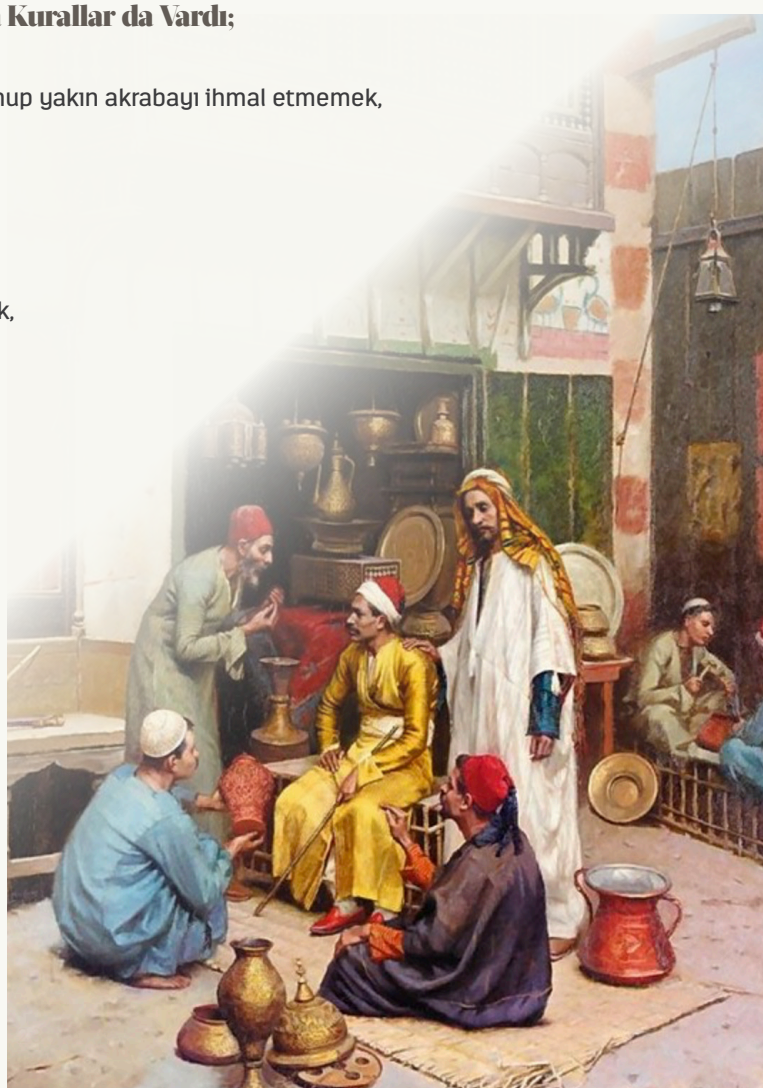

Ahiliğin Görgü Kuralı

Ahilik kurumundaki eğitiminin asıl amaçlarından biri de ferdi sosyalleştirerek şahsiyetli ve üstün insan hâline getirmektir. Bireyin sosyalleşmesi için gerekli kabul edilen ve "görgü kuralları" olarak ifade edilen bütün kuralları, Ahi zaviyelerinde, Ahi örgütü üyelerine kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu kuralların bireye benimsetilmesi için akşamları zaviyelerde dersler verilmiş ve uygulanması mümkün olanlar uygulanmıştır. Fütüvvetin ancak bu kurallarla tamam olabileceği beyan edilmiş ve "Nefs terbiyesi ders terbiyesinden hayırlıdır." hadisi esas alınarak kurallar benimsetilmeye çalışılmıştır.

Aslında görgü kuralları; yürürken hasta ziyaret ederken, pazardaki, misafirlikteki, eve girerken ki edep vb. Bu kuralların sayısının 700'den fazla olduğu söylenmektedir. Ahilik eğitimi, ferdin bütün gün yapacağı işleri ve yerine getirmesi gereken davranışları kapsamayı hedeflemiştir. Böylece birey, düzenli bir eğitimle, yaratılış amacına uygun şekilde hareket eden olgun bir kişiliğe kavuşturulmuş olacaktır.

Ahilikte bireyin tavır ve davranışları hâline getirilmek istenen görgü kuralları da aşağıdaki gibi belirlenmiş ve uygulanmıştır.

- Su içmekle ilgili edepler
- Bardağı (tası) iki eli ile tutmak
- Dinlene dinlene içmek ve bitirmek
- Dökmemek
- Evden çıkmaktaki edepler
- Neşeli çıkmak
- Endişeli çıkmamak
- Çıkarken yukarıya bakmamak
- Söz söylemekteki edepler
- Sert konuşmamak
- Konuşurken sağa sola bakmamak
- Sen, ben değil de siz, biz olarak hitap etmek
- El kol hareketleri ile bir şeyi ifade etmemek
- İşi olmadıkça mahallede gezmemek
- Karşıdan gelene yakın olmak
- Açık kapı ve pencerelerden bakmamak
- Çocuklara uymamak

Ahilikte Eğitim Sistemi

Ahilik kültürü; iktisadi ve ticari hatta toplumsal hayatın bütün alanlarını da kapsayan bir kültürdür. Ahi birliklerinin kendi gayelerine ve İslam prensiplerine uygun olarak kurdukları ve geliştirdikleri eğitim sistemlerinin karakteristik özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- İş başında yapılan eğitim, iş dışında yapılan eğitimle bütünleşir.
- Eğitim, ömür boyu süren bir süreçtir.
- Köylere kadar varan geniş bir teşkilât kurulmuştur.
- Sistem, ahilik prensiplerine uymayı taahhüt eden herkese açıktır.
- Derslerin yetkili kişiler tarafından verilmesi esastır.
- Eğitimden herkes bedelsiz olarak faydalanır.

Mesleki eğitim, iş başında, kalfalar ve ustalar tarafından verilirdi. Günümüzde de sorunlara çözüm olarak Türk-İslam medeniyetlerinde var olan Ahilik kurumundan yararlanılabilir. Bu kurum, Anadolu Selçuklu Devleti zamanında ortaya çıkmış, Osmanlı Devleti'nin kurulma ve yükselme devrinde toplumda bütünleştirici, dayanışmacı, iş birliği içinde olan yapısıyla devletin büyümesine en büyük katkıyı sağlamıştır.

Ahilik Törenleri

Ahi ocağında hiyerarşi (ast-üst ilişkisi) birtakım törenlerle resmileşirdi. Bu törenler aşağıdaki sırayla gerçekleşirdi, bir nevi sınıf geçme töreniydi:

Yol Atası Ve Yol Kardeşliği Töreni

Ahiliğe girmek isteyen gençlerin, birliğe kabul edilmesi bu törenle (merasim) gerçekleşirdi, zamanla çırak kabul etme töreni hâlini almıştır.

Yol Sahibi Olma Töreni

Çıraklık süresini tamamlayanların kalfalığa yükseltilmesi için yapılan törendir.

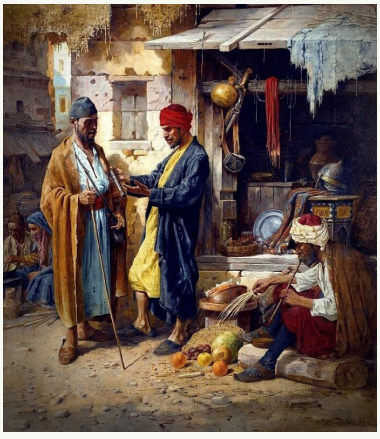

Ustalık (İcazet)/ Şed Kuşanma Töreni

Ahiliğe girmek isteyen gençlerin, birliğe kabul edilmesi bu törenle (merasim) gerçekleşirdi, zamanla çırak kabul etme töreni hâlini almıştır.

Ahiliğin Günümüze Yansımaları

Ahilik sisteminde para amaç değil, araçtı. Bu bakımdan iş yerlerinde imal edilen herhangi bir ürünün fiyatı, o üründe kullanılan ham maddenin ve işçilik değerlerinin toplamından ibaretti. İşçiliğe, iş yerinde yapılan masraflar ve çalışanların ücretleri dâhil edilirdi. Tüketicinin temel ihtiyaçları olan birçok ürün, aracı kullanılmadan doğrudan doğruya üretim yapan iş yerinde satılırdı.

İş yerleri, aynı sanat dallarında faaliyet gösteren esnafın bir yerde toplandığı "arasta" veya çarşılardı. Tüketici ihtiyaç duyduğu ürünü buralarda daha çabuk bulmakta hem de aynı cins veya kalitedeki ürünleri aynı fiyatla gönül rahatlığı içerisinde alabilmekteydi.

Dayanıklı tüketim malları cinsinden çeşitli demir, bakır gibi madeni eşyalar üzerine üreticinin bir işareti kazınırdı. Bu amblem o ürünün adeta kalite belgesiydi.

Çünkü bu ürün, onu yapan ustanın, çalışanların ve iş yerinin övünç kaynağı ve şerefiydi.

Üretim esnasında çırağın veya kalfanın herhangi bir hatası derhal ustasına bildirilir ve yapılan hata düzeltilirdi. Üretim esnasında sıkı bir oto kontrol sistemi geliştirilmişti.

İş yerinde çalışanlar ve çalıştırılanlar iş ahlakı kurallarına riayet etmeye mecbur tutulmuş, aksini yapanlar önce ikaz edilmiş sonra ufak para cezalarına çarptırılmıştır.

Bu cezalara rağmen kurallara uymayan iş sahibinin pabucu iş yeri damına atılmak suretiyle meslekten ihraç cezası verilmiştir. İkaz, teşhir, para ve kapatma cezası kuralları bugün "4077 sayılı Tüketiciyi Koruma Kanunu" kapsamına alınarak ilk defa ahilik geleneği Türk Ticaret Kanununa girmiştir.

Ahi üretim birliklerinde meslektaşların ürünlerini taklit etmek, kötülemek şöyle dursun, "Ben siftah ettim, komşum siftah etmedi." diyerek müşterisini rakibine gönderen bir dayanışma örneği sergilenmiştir.

İş yerlerinde çalışan usta ve çıraklar arasında baba oğul ilişkisi mevcuttu. Çırak iş yerini kendi babasının iş yeriymiş gibi temiz tutar, ham madde ve malzemeyi ölçülü kullanırdı. İş yeri sahibi olan usta, çırak ve kalfasının ihtiyaçlarını şefkatle karşılar ve onların diğer sıkıntılarının çözümünde yardımcı olurdu. Çırakların ve kalfaların yetişmesi için sanatla alakalı tüm bildiklerini onlara öğretirdi. Kalfalıktan ustalığa geçişte tüm masrafları ödeyerek tören yapılmasına, eğer ihtiyaç varsa o iş dalında dükkân açmasına da yardımcı olunurdu.

İş yerindeki iş disiplini ve iş ahlakı çırak, kalfa, usta arasındaki sıcak ilişkiler, üretimde sanatın ön planda tutulması, ürüne yansırdı. Bu yolla tüketiciler kendiliğinden korunurdu. Müşteriye kibar davranmak, onu velinimet saymak, bin yıl sonra bugün gelinen noktada "müşteri memnuniyeti" olarak tanımlanmaktadır.

Ahilikte kaliteli ve standart üretim elde edebilmek için geliştirilen kurallar, bugünkü Toplam Kalite Yönetimi ve oto kontrol sisteminin ilk hayata geçirilişidir. Bu bakımdan TSE (Türk Standartları Enstitüsü) Kurumunun, o tarihlerdeki ilk uygulanışıdır diyebiliriz.

Ahiliğin, Bireysel Değerleri ve Günümüze Yansıması

SABIR GÖSTERME:

Sabır, başarıya giden yolun anahtarı durumundadır ve çalışma hayatında yaşanan sorunların birçoğu da sabırsızlık nedeniyle olmaktadır. Öyle ki bireyler çalışma yaşamında hemen yükselmek ve çok para kazanmak istemektedirler. Bu durum, bireyler üzerinde gereğinden fazla strese neden olduğundan işlerinden tatmin olmaları mümkün olmamaktadır. Özellikle günümüzde "kısa zamanda köşeyi dönmek" amacıyla hareket edilmekte ve yemek pişmeden yenilmeye çalışılmaktadır. Ancak Ahilik anlayışına göre insanların olgunlaşma süreleri vardır. Bu süreler dikkate alınarak terfiler yapılmakta ya da ödüller verilmektedir.

SEVGİ GÖSTERME:

Ahilik; birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözeten, yoksulu barındıran, işi kutsal, çalışmayı ibadet sayan bir esnaf ve sanatkâr teşkilatıdır. Dolayısıyla bu bakış açısında olan manevi olarak yaşamaktan zevk alacak ve stres de yaşamayacaktır.

SIR TUTMA:

Günümüzde güven ortamını zedeleyen, insanları birbirine düşürüp düşman eden en olumsuz unsurların başında dedikodu gelmektedir. Dedikoduysa insanların olumlu yönlerinden çok hata, eksik ya da kusurlu yönlerinden bahsetmek, onları birbirlerinden uzaklaştırıp düşmanca duygular beslemelerinden başka bir işe yaramamaktadır. Ahilikte sır tutmak önemlidir. Sır tutmayı bilen dedikodu etmez ve ettirmez. Ahilik teşkilatında dedikoduculuğun cezası loncadan ihraç edilmeye kadar uzanırdı.

SAMİMİYET VE İÇTEN LİKTE:

Ahi kendisine güvenilen, sözüne inanılan kişidir. Davranışlarında yapmacılık, dilinde yalan, yüzünde maske yoktur. Çıkar sevdasında olmadığından kimseye boyun eğmez. Başkalarının hakkını kendi hakkı gibi korurdu.

GÜLER YÜZLÜ OLMA:

Ahilikte güler yüzlü olmak esastır. Ahi, bir umut kaynağıdır. Yanına her kim düşünceli, kaygılı ve üzüntülü gelse oradan rahatlayarak çıkacaktır. Dolayısıyla Ahilikte, başkasının psikolojik sorunlarını çözme yönünde bir çaba vardır. Günümüzde de pek çok çalışma ortamında böyle kişilere ihtiyaç vardır.

GÜVEN VERME:

Ahilikte güven kazanmak oldukça önemlidir. Hem müşteriye hem de çalışma ortamındaki diğer bireylere güven vermek Ahiliğin önemli bir özelliğidir. Çünkü güven, çalışma ortamındaki psikolojik atmosferi önemli ölçüde etkilemektedir.

KANAAT ETME:

Ahi, hırsının esiri olmayan elindeki ile kanaat etmeyi bilen kişidir. Günümüzde de çalışma yaşamında hırsa kapılıp kanaatkârlık göstermeyenler daha fazla stres yaşamaktadır.

SADAKAT:

Sabır gibi sadakat de bir ahide olması gereken temel değerlerdendir. Sadakat, öğrenmeye ve başarıya giden yolun temel unsurlarındandır. Sadakat olmaksızın uzun soluklu çalışma sağlanamaz.

AFFEDİCİ OLMA:

Ahilik kültürünün temel prensiplerinden biri de affedici olmaktır. Yaşam koşullarının ağırlığı ile günlük iş yoğunluğu ve iş hayatında başarılı olma zorunluluğuna bağlı artan stres, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı ve dengeli bir yaşamı hem tehdit etmekte, hem de bunu günümüz insanı için kaçınılmaz kılmaktadır. Dolayısıyla yapılan hataları büyütmek hem çalışanları hem de yöneticileri üzecek ve strese sokacaktır.

İşletmelerin en önemli kaynağı olan insanın hiç hata yapması düşünülemez. Önemli olan bu hataları görebilmek ve ondan ders almaktır. Onun için Ahilikte

ceza verilse de kin sürdürülmez. Affedicilik esastır. Öyle ki kin, nefret ve kıskançlık gibi duygular var olmaya devam ettiği sürece bunlar hem bireyi hem de topluluğu olumsuz etkileyecektir. İş gören tatmini, motivasyon ve bağlılığına tehdit anlamına gelen bu duyguların temelinde affedici olmamak vardır.

Ayrıca, bireylerin, birbirinin kusurunu arayarak ayıplarını ve eksikliklerini ortaya çıkarıp ifşa etmesi, rakibini yok etmeye çalışması, iş hayatımızın en önemli problemlerinin başında gelmektedir. Ahilikte, esnafın birbirine köstek olma yerine destek olma esası benimsenmiş ve olumsuz davranış sergileyenler sürekli kınanmış ve lanetlenmiştir. Düşmanlık ve kin beslemek, Ahilikte yoktur. Öyle ki Ahiliğin beslendiği İslam ahlak sisteminde, kişinin kendisine gelmeyene gitmesi, kendine zulüm edeni affetmesi, kendisine vermeyene vermesi ve kendisine kötülük yapana iyilik yapması tavsiye edilir.

ÖFKELENMEME:

Ne günlük yaşamada, ne de iş hayatında öfkesinden yarar görmüş birine rastlamak olanaksızdır. Öfkelenmenin verdiği zarar sadece bireyin sağlığıyla sınırlı değildir. Öfkeli çalışanın müşteri üzerinde bırakacağı etki kadar çevresine yayacağı negatif enerji de diğer çalışanların motivasyon ve verimliliği açısından önemlidir. Öfkeli bireyin sağlığında oluşacak düşüş ya da kesintilerle birlikte örgüt içinde sebep olduğu genel moral, motivasyon kaybı gerçekten üzerinde düşünmeye değerdir. Günümüzde, tıbbi açıdan bilinmektedir ki öfkelenmek strese neden olmakta bu da kalp krizi vb. hastalıkları tetiklemektedir. Öfkelenmek, sürekli bir çatışma ortamı doğurmaktadır. Ahilikte ise çatışmacı bir anlayış söz konusu değildir. Öyle ki Ahilikte, uzlaşmadan ziyade bireyin diğer insanları düşünerek ölçülü ve dengeli davranışlar göstermesi söz konusudur. Bu yaklaşımda ferdin taviz vermesi değil, gönüllü katkısı esas olduğundan sonucunda burukluk yaşanmaz, aksine iç huzur duyulur.

DOĞRULUKTAN AYRILMAMA:

Ahi, doğruluk ve dürüstlüğünden emin olunan kişidir. "Eli eksik tartmaz, hak olmayana uzanmaz." "Yalan bilmez, iftira etmez." Ahilikte doğruluktan asla taviz verilmemiş, aksi davranışlar cezalandırılmıştır. Örneğin, kalitesi bozuk mal üretmek, tüketiciyi aldatmak, yüksek fiyatla mal satmak Ahilikte en büyük suçlar arasında sayılmış ve cezası birlikten çıkarma olarak uygulanmıştır.

Ahilik Kurumu, tarih boyunca sahip çıktığı değerler doğrultusunda var olmuş ve aynı zamanda bu değerleri gelecek nesillere aktarma gayreti göstermiştir. Bu doğrultuda, günümüz çalışma hayatındaki problemlerin çözümünde bu değerlere sahip çıkma gereği apaçık ortadadır. Önemli olan da bu değerleri, kendi öz değerlerimiz olarak kabullenmek ve hayata geçirmektir. Dolayısıyla insani değerlerin kaybolduğu günümüzde, doğruluk, dürüstlük, ahlak ve kalite kavramlarının tekrar içlerinin doldurulması ile hayat bulacak, çalışma yaşamı da bu süreçten olumlu etkilenecektir.

Bacıyan ı Rum Teşkilatı

13. yüzyılda kurulmuş, dünyanın bilinen ilk sivil kadın teşkilatıdır.

Tarihçi Aşıkpaşazade Orta Asya'dan Anadolu'ya göç edip yerleşen Türkler tarafından kurulan Anadolu'nun İslamlaşmasında dört önemli müessese (Gâziyân-ı Rûm, Âhiyân-ı Rûm, Abdalân-ı Rûm) arasında Bacıyân-ı Rûm'u da saymıştır.

Bu zümreler içinde Gâziler, savaşçı sınıfı; Ahîler, esnaf ve zanaatkâr sınıfı; Abdallar, dervişleri; Bacılarda; kadınlar zümresini temsil etmektedirler.

Bacıyan-ı Rum teşkilatının kurucusu Fatma Bacı'dır. Kadıncık Ana, Kadıncık, Fatma Ana gibi isimlerle sık sık yâd edilen Fatma Bacı, ünlü mutasavvıf Şeyh Evhadüddin Kirmani'nin kızı ve aynı zamanda Ahilik Teşkilatının kurucusu Ahi Evran'ın (Şeyh Nasırüddin Mahmut) eşidir.

Bacıyan-ı Rum teşkilatında kadınlar; ekonomik, kültürel ve askeri alanda toplum hayatında aktif rol üstlenmiştir.

Ahilik teşkilatının yan kolu olan Anadolu Bacılar teşkilatı sanat ile ticaret ahlakının oluşmasında, yaygınlaşmasında ve Anadolu'nun vatanlaşmasında çok önemli bir rol üstlenmiştir.

Ahiyan-ı Rum'un sloganı "Eline, diline, beline sahip ol" iken, Bacıyan-ı Rum'un umdeleri ise; "işine, aşına, eşine sahip ol"dur.

Bacıyan-ı Rum'un başlıca faaliyetlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Anadolu kadınları birliği Ahilerin kadınlar kolu olarak yetim, kimsesiz genç kızları himayesine almış, onların eğitimlerinden ve ev bark sahibi olmalarından sorumlu olmuşlardır.

1908 yılında kurulan Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi mezhep farkı gözetmeksizin kimsesiz kadınlara ve çocuklara kapılarını açmış bir yardım kurumu olarak Bacıyan-ı Rum'u temsil etmiştir.

Anadolu Bacıları, kimsesiz ve ihtiyarkadınların bakımı, genç kızların evlendirilmesi gibi birtakım sosyal hizmetlerde bulunmuşlar, maddî sıkıntıda olanlara yardım etmişlerdir.

Anadolu Bacılarının en önemli faaliyetlerini hiç şüphesiz Anadolu'daki Moğol işgalinde görmekteyiz.

Bu süreçte Moğol işgaline karşı fiilen direniş göstermişler, mücadele etmişler, gerektiğinde savaşan, cenk eden konumda olmuşlardır.

Fatma Bacı 1243 yılında çok sayıda Bacı teşkilatına mensup kadınlarla birlikte Moğollara karşı kahramanca mücadele etmiş ve esir düşmüştür. Öncelikle üyelerine yamak, çırak, kalfa ve usta sıralaması doğrultusunda sıkı bir mesleki uygulamalı eğitim verilmektedir.

Mesleki eğitimin yanında zaviyelerde dini, ahlaki ve güncel hayatla ilgili bilgiler de verilmektedir.

Binicilik ve atıcılık gibi eğitimler verilerek askeri yetenek de kazandırılmıştır. Nitekim şehirlerin savunması sırasında Moğollara karşı aktif olarak mücadelede kadınların da yer aldığı görülmektedir.

Ahi zaviyesinde gelen konuklara yemek hazırlamada, savaş zamanlarında ordunun ihtiyacı olan elbise ve savaş malzemelerinin bakımında ve onarımında yardımcı olmuşlardır.

Kadınlar; çadırcılık, keçecilik, halı, nakışçılık, örgücülük, kilim dokumacılık, oya, dantelcilik ve kumaş dokuma yapmışlardır.

Ahi İklim Hatun gibi Ahi isimli kadınlar da bulunmaktadır. Ankara'da Ağa Paşa unvanlı ahi kadınlara da rastlamak mümkündür. Paşa Hatun, Oğul Paşa Hatun, İri Paşa Hatun, Ayan Paşa Hatun, İnan Paşa Hatun, Turan Paşa Hatun, Sultan Paşa Hatun, Şah Paşa Hatun bunlardan bazılarıdır.

Kayseri'de Hunat Hatun Medresesi, Mardin Hatuniye Medresesi, Kayseri Gevher Nesibe Hatun Şifahanesi, Sivas Divriği Melike Turan Duruşifası, Ilduz Hatun tarafından yaptırılan Amasya Darüşşifası, İsmetiye Zaviyesi, Rabia Hatun Zaviyesi Anadolu kadınının bu topraklardaki yerini karşımıza çıkarmaktadır.

Denizli Ahileri

Halk arasında Horasan erenleri adıyla bilinen Gazi Erenler, davranışlarıyla örnek kişi olmuşlar ve Türkmen boylarını yönlendirmişlerdir. Beylikler döneminde de Denizli yöresi, Türkleşme sürecini yoğun olarak yaşamıştır. Bu süreç özellikle İnanç Bey döneminde ivme kazanmış, Ahilik yoluyla Mevlevilik ve Bektaşilik gibi tarikatlar yaygınlaşmıştır. Denizli'de Osmanlılar tümüyle Türkleşmiş bir kent bulmuşlar, bu nedenle toplumsal ve kültürel yapıyı değiştirmeye gerek görmemişlerdir. 1671-1672 yıllarında Denizli'yi gezen Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre; Ahilik, bu dönemde de etkisini sürdürmekteydi. Ortaçağda İbn-i Batuta'nın sözünü ettiği

Ahi Sinan ve Ahi Duman tekkelerini Evliya Çelebi de anlatmaktadır.

Trabzonlu Ahi Evren Dede

Ahi Evren Dede Asıl adı Hasan Ebu'l Hakayık olduğu bildirilen Ahi Evren Dede Kırşehir'deki Ahi Evran'ın kardeşi veya Ahilerden biri olarak biliniyor. Ahi Evren Dede Trabzon'a Rum denilen Hıristiyan Krallığı döneminde Padişah Orhan Gazi (1326-1362) döneminde İslam'ı yaymak için gelmiş olan Ahi ta - rikatından gönüllü İslam tebliğcisidir. Trabzon'daki putperestlere ve Hıristiyanlara karşı maddi ve manevi sahadaki çalışmalarıyla 1461 yılındaki Trabzon'un fethine zemin hazırlamış beş evliyadan biridir.

Kaynaklara göre Ahi Evren Dede'nin, miladı 1351 yılında 67 yaşında şehit edildiği, kabrinin, Maşatlıktaki bir ceviz ağacının al - tında Hacı Hakkı Baba tarafından manevi olarak tespit edildikten sonra, oradan alınarak adına yap - tırılan türbeye nakledildiği" bilinmektedir.

Ahi Evren Dede Trabzon'da esnaf ve sanatkarlığın kurucusu kabul edilmektedir. Kırşehir'de yatmakta olan ve kardeşi olduğu söylenen, Ahi Evran gibi kendisinin de debbağ olduğu (deri işleme sanatı) Trabzon'da bu mesleğin piri olduğu söylenmektedir.

Ayrıca Trabzon'da diğer bölgeler de faaliyet gösteren Ahi Dervişleri gibi Trabzon'da bir tekke inşa ettiği, burada yürüttüğü faaliyetlerle, öncelikle kale dışında, daha sonra da kale içerisinde bir çok Hıristi yan Rum'un İslamlaşmasını sağlayarak Fethin kolaylaşmasına zemin hazırladığı söylenmektedir.

Trabzon'a hakim Boztepe semtin - de bulunan Ahi Evren Dede camii ve türbesi ziyarete açıktır.

Kastamonu Ahileri

Ahi Şorba

Ahilik kurumunun Kastamonu'daki ve Anadolu'daki en kadim temsilcilerinden biri olarak biliniyor. Adını verdiği ahi zaviyesinde dervişlere, muhtaçlara ve yolculara çorba ikramından dolayı Farsça aksanla Ahi Şorba olarak söyleniyor. Çobanoğulları dönemine ait olan zaviye, kaynaklarda Şorbe, Şorve, Şorba ve Ahi Çorbazâde Zaviyesi olarak da bilinir.

Şorba adı, zaviye sahibinin gelip geçenlere ve fukaraya çorba ikram etmesiyle ilişkilendirilirken, Ahi unvanı ise aynı zamanda onun bir meslek erbabı olduğunu ortaya koyuyor. İbn Battuta'nın, Kastamonu'ya geldiğinde "sağır bir şeyhin zaviyesi" olarak belirttiği zaviye "muhtemelen bu zaviye olmalıdır"deniliyor.

Ahi Mustafa

Kastamonu' ya bağlı Küre'de yaşamış Ahi önderlerindendir.

Osmanlı Devletinin Kuruluşunda Etkili Olan Dört Unsur;

Ahilikle birlikte anılan, pek çok konu içinde de adları sıklıkla geçen;

Ahiyân-ı Rum, Baciyân-ı Rum, Gaziyân-ı Rum ve Abdalân- ı Rum'dur.

Bu unsurlar uc bölgesinde yeni kurulmakta olan Osmanlı Devleti içerisinde etkili olmuşlar, savaşlara katılmışlar, yeni fethedilen bölgelere, ıssız yol geçitlerine veya dağ başlarına yerleşerek bu bölgelerde yerleşik yaşamın temellerini atmışlardır. Bunun yanında yerleştikleri bölgelerde Türk ve İslam nüfuzunun artmasına da katkı sağladıkları şüphesizdir.

Ankara'da Ahi Mekanları

Ankara, Ahilikle ilgili mekânların çokluğu ile öne çıkan bir il olup, Ankara'nın dört bir yanında Ahiliğin izleri görülmektedir. Etimesgut ve Mamak isimleri Ahi Mesud ve Ahi Mamak isimlerinden gelmektedir. Bend Deresi adını zamanında kıyısında bulunan 40 kadar dericiden almıştır.500 yıl öncenin Tahrir Defteri'nde tam 25 adet Ahi vakfının adı vardır. Kaynaklarda sadece Ankara şehir merkezinde Ahilere ait, kimi bugüne gelememiş 11 tarihi mezarlık, 8 hazire ve 7 türbeden söz edilmektedir.

Ahi Şerafettin Camii

Selçuklu Sultanı Gıyasetttin Ketkavus tarafından Ahi Hüsameddin ve Ahi Hasaneddin kardeşlere 1290 yılında yaptırılmıştır. Ahi Şerafettin tarafından da onarılmıştır. Camiinin yanındaki duvarda Ankara'nın antik devrine ait kitabe ve aslan heykelleri olması nedeniyle 'Arslanhane Camii' denilmiştir.

Ahi Elvan Camii

Ahi Elvan Mehmed Bey (1331-1389) tarafından 1353 yılında yaptırılmıştır.

Alaaddin Camii

Altındağ'ın Hisar semtinde İçkale Mahallesi ahi taşı sokakta bulunmaktadır. Ankara Meliki Muhyittin Mesud tarafından 1178 yılında yaptırılmıştır. I.Alaaddin Keykubat tarafından onarıldığından dolayı Alaaddin Camii denilmiştir.

Ankara Hoca Hundi Camii (Örtmeli Mescid)

14 ve 15 asır arasında yapılmıştır. Ahşap tavan işçiliği, devşirme yapı malzemeleri, kalem işi süslemeleri ile ilgi çeken erken dönem Osmanlı camisidir.

Ahi Yakup Camii

Ahi Yakup tarafından 1291 yılında yaptırılmıştır.

Hacı Arab Camii

Ahi Hacı Arab tarafından 1530 yılında yaptırılmıştır.

Yeşil Ahi Camii

Ahi Hüsamettin tarafından 1250-1291 yılları arasında yaptırılmıştır.

Erzurum Ahilik Teşkilatı

Ahi Toman

Seyyah İbni Battuta'nın 1331'de Erzurum'a uğradığı zaman Ahi Toman Baba'nın tekkesinde konakladığı belirtiliyor. Battuta, seyahatnamesinde "Bu şahıs pek yaşlı olup 130 yaşını aştığı söylendiği halde hâlâ bir değneğe dayanarak yürümekte, hafızası yerinde durmakta, beş vakit namazını kılmakta idi. Yemekte bize şahsen hizmette bulundu. İkinci gün yola çıkmak istediğimizde ise bize gücenerek buna razı olmadı" diye konuştu.

Ahi Yusuf

Ulaşılabilen kayıtlara göre Ahi Yusuf, miladi 1174 yılarında Erzurum'da yaşamış olup her Ahi Babanın yaptığı gibi çevresindeki esnaf ile ilgilenmiş, onların kemaline gayret etmiştir. Ve vefatıyla halk dilinde Dutçu Köyü diye tanımlanan, Erzurum merkez Tuzcu Köyünün güney batısındaki bir tepede defnedilmiş olup, mezarı taşlarla yapılmıştır. Rivayette, ahiler teşkilatının bilginlerinden olan Ahi Yusuf'un zaviyesi bu mezarının bulunduğu yerde olup, tarih içinde yıkılmış ve yeri kaybolmuş ancak mezar kalmıştır.

Ahi Fahrettin

Erzurum Ahilerinden mezarı olan bir ahi de Ahi Fahrettin'dir. 1300'lü yıllarda Erzurum'da yaşayan debbağ olarak iş yapan Mehmet Şah'ın oğlu olan Ahi Fahrettin, gazilerden olup, 1335 yılı Kadir gecesinde öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Erzurum'da metfun mezar taşındaki bilgiye göre mezar taşının arka yüzünde bir fırfır süs ve kandil kabartmalı olarak kelime-i tevhit yazılmıştır. Mezar taşının sol tarafının kenarına kabartma olarak bir kama ile bir düz kılıç resmi yapılmıştır.

Ahi Evran Müzesi

Türkiye'nin ilk esnaf ve sanatkârlar müzesi olan Ahi Evran Müzesi Kayseri'de bulunmaktadır. Müzede; unutulmaya ve kaybolmaya yüz tutmuş birçok zanaat eşyaları sergilenmektedir. Müzenin tam ismi, Ahi Evran Zaviyesi Esnaf ve Sanatkârlar Müzesi'dir. Müze binası, Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilip ziyarete açılmıştır. Müzedeki eşyalar, çeşitli mesleklere ait araç ve gereçler, aynı zamanda Ahi Evran'ın kullandığı deri terbiye taşı görülebilecek eserler arasında yer almaktadır.

Bir Hikayesi Var

Günümüze Kadar Gelen Ahilik Deyimleri

Meslek ve zanaatların incelik gerektiren hüner noktası, Ahi Evran zamanında ticarî hayat, belirli kanunlar ve ahlâk kuralları içerisinde sürdürülüyordu. Esnaflık geleneğine göre çırak ustasından icazet almadan veya usta çırağına el vermeden çırak kendi dükkânını açamaz, kendi işini kuramazdı.

Günümüze Kadar Gelen Ahilik Deyimleri

Meslek ve zanaatların incelik gerektiren hüner noktası, Ahi Evran zamanında ticarî hayat, belirli kanunlar ve ahlâk kuralları içerisinde sürdürülüyordu. Esnaflık geleneğine göre çırak ustasından icazet almadan veya usta çırağına el vermeden çırak kendi dükkânını açamaz, kendi işini kuramazdı.

Püf Noktası

Orta Anadolu bölgesinde bir cam ustası vardı. Ahilik yapar, yanında yetiştirdiği çıraklarına işinin bütün hünerlerini öğrettiği gibi esnaflık âdâbını da öğretirdi. Zamanı gelen eski çıraklarına da "Sen oldun" der, el verir ve uğurlardı. Cam esnafının yanındaki son çıraklardan biri, ustasından ayrılmak için izin ister. Ustası da ona daha olmadığını, biraz daha zamana ihtiyacı olduğunu söyleyerek kalmasını ister. Çırak bir süre daha bekler ama tekrar izin ister. Ustası bu sefer de; "Evlâdım, sen daha olmadın, sen daha bu işin püf noktasını öğrenmedin, az daha kal hele!" der. Çırak daha fazla dayanamaz ve her şeyi göze alarak ustasının yanından ayrılarak komşu kasabalardan birine gider ve kendi işini kurar. Kurar kurmasına da bu yeni işinde bir türlü dikiş tutturamaz. Yaptığı bütün cam işleri, biblolar, şamdanlar, süs eşyaları bir süre sonra çatlamaktadır.

Delikanlı artık daha fazla dayanamaz ve iflas bayrağını çekerek ustasının yanına döner. Ustasına, "ben ettim sen etme!" der ve ustasının gönlünü aldıktan sonra tekrar çalışmaya başlar. Bir süre daha çalıştıktan sonra ustası ona "Artık sen oldun, sana el veriyorum, şimdi dükkân açabilirsin, ancak son bir iş göstereceğim sana, bu işin püf noktasını da göstereyim öyle git!" der. Usta, çırağa daha önce hiç girilmeyen odayı işaret ederek onu karanlık odaya davet eder. Usta, karanlık odanın bir köşesinde yığılı vaziyetteki sıcak ürünlerden birini eline alarak tavanda incecik bir hat halinde süzülen ışık huzmesinin içerisinde sağa sola çevirip arada bir de "püf" "püf" yaparak cam ürünlere üfler. Daha önce hiç girmediği bu karanlık odanın sırrını şimdi anlamaya başlayan çırak ustasına, "Usta ne yapıyorsun, neden üflüyorsun camlara?" diye sorar. Ustası da, "Bak evladım, ışığa tuttuğum camların içerisinde zerrecikler halinde hava kabarcıkları var, onları henüz soğumadan daha sıcakken üfleyerek patlatıyorum ki içinde hava kalmasın. Şimdi anladın mı senin camlarının neden kırıldığını, çatladığını?" der. Çırak, duydukları karşısında hayrete düşer, hem geçmişte yaptığı hatayı hem de meslekteki önemli bir sırrı öğrenmiş olur. Ustası çırağına, "Şimdi öğrendin mi işin püf noktasını?" der, omzunu sıvazlar ve el vererek uğurlar

Pabucunu Dama Atmak

"Ahiliğin kontrol mekanizmalarından biri "Pabucunu Dama Atmak" diye bilinen ve günümüzde de sıkça kullanılan deyimdir. Ahilik geleneğinde 'pabucu dama atılmak' bir ustanın mesleğini iyi yapamaması durumunda toplumsal olarak da dışlanması demekti" Ahilik kültüründe kaliteli üretim ve hizmet esnaf ve sanatkârların ticari itibarı için çok önemliydi. "PABUCUNU DAMA ATMAK"

Günümüzde kullandığımız pek çok deyimin bir ortaya çıkış hikayesi vardır. Her deyim kendi içerisinde bir başka tarihi, bir başka yaşanmışlığı barındırır. Zamanla özelliğini, değerini kaybeden, artık değersiz kabul edilen bir şey için kullandığımız "pabucunu dama atmak" deyimi de bunlardan biri. Ahilik geleneğinde her meslek teşkilatı kendi içerisindeki meslek dalını denetler, kanunları ve yöntemleri belirler ve esnafı denetlerdi. Esnaf ile kethüda arasında yiğitbaşı denilen bilirkişi konumunda bir esnaf temsilcisi bulunur, sanatında hile yapan olursa, yiğitbaşı tarafından tespit edilerek kethüdaya bildirilir ve gerekli işlemler yapılırdı. Mesleki ahlak ilkeleri ile çalışıldığı o dönemlerde hile ve kandırma çok sık görülmeyen bir olaydı. Fakat her türlü şikayetlere açık bir meslek grubu olan ayakkabıcılıkta, çok çabuk eskiyen ayakkabıların üretim hatasından mı imalat hilesinden mi kaynaklandığı araştırılır, kethüda çarıkçılar yiğitbaşını çağırıp denetlemeler yaptırırdı. Eğer bir imalat hilesi var ise usta çağırılır, esnafın ileri gelenleri, yiğitbaşı ve diğer meslek temsilcileri huzurunda kethüda tarafından uyarılır, sattığı ürünün parası alıcıya geri iade edilirdi. Şikayet konusu olan ayakkabı ise bir daha kullanılmamak üzere dama atılırdı. Ayakkabının dama atılması bir esnaf için en büyük utanç sebebi sayılırdı. Dama atılan ayakkabı ustasının mesleki itibarı yok olur, müşterisi azalırdı. Bu uygulama tüm esnaf grupları için bir genelleme olup birisi hakkında 'pabucu dama atıldı' denilince o kişinin artık o meslekten para kazanması zor bir hale gelirdi. Ayrıca bu geleneğin Ahi Evran'dan kalma olduğu, daha o zamanlarda hatalı ürün satan esnafın Ahi şeyhi tarafından meclisten çıkarılıp pabucunun dama atıldığı ve evine yalın ayak gönderildiği de rivayet edilir. Esnaflar için utanç verici bir durum olan ve gündelik hayatımızda kullandığımız 'pabucu dama atılmak' deyimi böyle ortaya çıkmıştır.

Esnaf Sözleri/Levhaları

Ahilik; ülke kaynaklarının ve yerli malının değerlendirilmesinden toplumsal olarak adil bir gelir dağılımının oluşturulmasına, esnafın kendi arasındaki iç dinamiklerin sağlanmasından müşteri merkezli bir ticaret ahlâkının yerleşmesine, meslek erbabının her türlü tutum ve davranışından o meslek dalıyla ilgili incelik ve ustalık bilgilerini oluşturmaya kadar gelişmiş bir medeniyetin göstergesi olarak yüzyıllardır toplumsal birliğe, barışa, hoşgörüye, ticaret ahlâkına tesir etmiş ve doktrinlerini de günümüze kadar ulaşmış olan esnaf sözleriyle/levhalarıyla taşımıştır.

Çoğunluğunu beyitler hâlinde gördüğümüz bu sözler zaman zaman; üçlük, dörtlük, beşlik, altılık, vb. mısralarla da karşımıza çıkabilmektedir. Parmak hesabının gözetildiği bu şiirsel ifadelerde zaman zaman vezin kusurları da görülür. Sanat kaygısının ikinci plânda tutulduğu bu levhalar / sözler, halk edebiyatı ürünleri içerisinde "kalıplaşmış ifadeleri" anımsatan mahiyette sözlerdir.

"Osmanlı İmparatorluğunun her yerinde esnaf, sanatkâr ve meslek sahiplerinin, Ahilik geleneğine uygun olarak bir pîre bağlılıkları son zamanlara dek sürmüş, her sanat, meslek ve iş yerinde o sanat, meslek ve iş yerinde o sanat, meslek ve işin pîrini belirten sanat ve meslekin özelliklerini belirten levhalar asılmıştır."

Aşçı Dükkânı Levhası;

"Her taamın lezzeti ta ki dimağdan çıkar, Tuz ekmek hakkını bilmeyen akıbet gözden çıkar"

Şekerci Dükkânı;

"Sade pirinç zerde olmaz bal gerektir kazana, Baba malı tez tükenir, evlât gerek kazana. "

Helvacı Dükkânı;

"Dolandım misl-i cihan bulamadım başıma bir tane taç, Ne eğride tok gördüm ne doğruda aç."

Balıkçı Dükkânı;

"Ehl-i aşka müptelayım neme lâzım kâr benim, Mal ve mülküm yoktur amma kanaatim var benim".

Marangoz Atölyesi;

"Sefa geldin ey müsafir, ısmarla kahve içelim, İşçi ile sohbet olmaz, bir merhaba der geçelim."

Demirci Dükkânı;

"Doğru olsan ok gibi elden atarlar seni, Eğri olsan yay gibi elde tutarlar seni, Menzil alır doğru ok elde kalır eğri yay."

Berber Dükkânı;

"Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız, Hazret-i Selman-ı Pâk'tır pîrimiz üstadımız. Lâfla dükkân açılmaz, boş yere etme telâş, Selman-ı Pâk de gelse parasız olmaz tıraş."

Bakkal Dükkânı;

"Her sabah Besmeleyle açılır dükkânımız, Hakk'a iman ederiz, Müslümandır şanımız. Eğrisi varsa bizden, doğrusu elbet sizin, Hilesi hurdası yok, helâlinden malımız. Müşterilerimiz velinimet, yaranımız yârimiz, Ziyadesi zarar verir, kanaattir kârımız."

Edirne'de Selimiye Kapalı Çarşısındaki Levha;

"Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız, Hazreti İbrahim Peygamberdir pîrimiz, üstadımız."

Hamam Levhası;

"Gelen gelsin saadetle, Giden gitsin selâmetle"

Ahilik ve Yemek Kültürü

Meyve hamken dala tutunur, tıpkı dünya malına yapışmış ham insan gibi; olgun meyve kendin bırakır yere, tıpkı dünya malında gözü olmayan olgun insan gibi...

Ahi inancına göre tuz kalpteki hiddet ile inadı yok eder, su ise kin ve hasedi söndürürdü.

Ahi Evran'ın kurduğu Anadolu'daki bir esnaf örgütlenmesi olan ve tasavvufi bir nitelik taşıyan Ahi toplantılarında, uzun ve soğuk geçen kış toplantılarında sohbetler edilip, oyunlar oynanırmış.

Özellikle helva sohbetleri meşhurmuş. Bu toplantılarda hindi dolması, börek, gözleme gibi yiyeceklerin yanında baklava, revani, kaymaklı kayısı tatlıları yenir, şerbet ve boza içilirmiş. Helva olarak çoğunlukla gaziler helvası veya sütlü irmik helvası yenirmiş.

Ahilik geleneğinin çeşitli uzantıları olduk-

ça azalmış olsa da birçok yerde değişik isimlerle devam etmektedir.

Kütahya ve Çankırı'da yaren teşkilatı, Ankara'da delikanlı teşkilatı, Antalya'da keyif (gezmesi), Kastamonu'da erfane, Tokat ve Şanlıurfa'da sıra gezme...gibi.

Kütahya'nın Gediz ilçesindeki "yarenlik" teşkilatı toplandığında, önce sütlü ya da yoğurtlu bir çorba yenir. Arkasından hindi kızartması veya dolması ile su böreği yenir. Ağız değiştirmek için yenen helva ya da höşmerimden sonra bol limonlu bamya, pilav ve hoşafla yemek sona erer.

Gecenin ilerleyen saatlerinde sazlar çalınıp türküler söylenir ve oyunlar oynanırmış. Geç vakit ise helva ve kabak tatlısı yenirmiş.

Ceviz ve badem gibi kuruyemişlerin sert kabuğu, şeriatı; içleri hakikati; ince zarı da tarikatı temsil etmektedir...denilir.

Tekkelerde sofraya ilk olarak tuz, ekmek ve su getirilirmiş. Çünkü Tuz dengeyi, aynı zamanda adalet ve faziletin işareti olarak sembolleşmiş. Adalet ve fazilet olmadan nefsi eğitmek, insan-ı kamil mertebesine ulaşmak mümkün değildir. Yalnızca kamil insanın hareketleri ölçülüdür, dengesini bulmuştur.

Aynı şekilde tuz da yemeğe katıldığında ona tadını kazandırır ve yemek de o ölçüde bir lezzete kavuşur. Helva ve pilav, hemen hemen bütün tasavvufi topluluklarda özel önem verilen yiyeceklerdendi. Helva pişirme adetinin Adem Peygamber'den kaldığına inanılır.

Aynı geleneğe göre bir başkasıyla tuz-ekmek yemek, onunla sözleşmek, akitleşmek demekmiş.

Bir başka gelenek ise; "Ahilikte suya bir tutam tuz atılıp "bu şeriattır", bir tutam

daha atılıp "bu tarikattır", üçüncü tutamdan sonra da "bu hakikattir" denilerek, talibe tuzlu su içirilirmiş. Talip tuzlu suyu içtikten sonra pir şöyle öğüt verirmiş: "Ey oğul harama bakma, yalan söyleme, haram yeme, haram giyme, haram içme.

Günümüzde de helva yapıldığında komşulara dağıtma ve mümkünse birçok kişiyle birlikte helva yeme geleneği yaygındır.

Pilav kâsesine beraber kaşık sallamak, birliğin ve bir olmanın bir ifadesi olarak görülürdü.

Ahilikte yola girecek olan kişiye tuzlu su içirilerek öğütte bulunulurdu. Çünkü Ahi inancına göre tuz, kalpteki hiddet ile inadı yok eder, su ise kin ve hasedi söndürürdü. Nan (ekmek) ve nemek'e (tuz) ihanet etme, hukuk kesbettiğin pirlerine çeşm-i hakaretle nazar etme, hamval (çok sabırlı) ol, komadığın yere el uzatma, emanete hıyanet etme, fakr ile kanaat etme."

Divan sofralarında; yeşilliklerin şeytanı kovduğu, çalışkanlığı sembolize eden suyun kini ve haseti söndürdüğü, tuzun dengeyi ve ölçüyü simgelediği, pilavın ve helvanın törensel bir yiyecek olduğu söyleniyor."

Ekmek yiyip şükredin, helva yiyip tatlanın" denilmiş.

Ahilikte; Tuz kalpteki hiddet ile inadı yok eder, su ise kin ve hasedi söndürürdü. Fütüvvetnamelerde tuzla ve suyla ilgili farklı açıklamalar vardır. Kimisinde suyun şeriatı, süpürgenin tarikatı, tuzun hakikati temsil ettiği; kimisinde ise tövbenin, süpürgenin terk'i, tuzun riyazetin işareti olduğu anlatılır.

Ahi Çarşıları

"Arastalar"

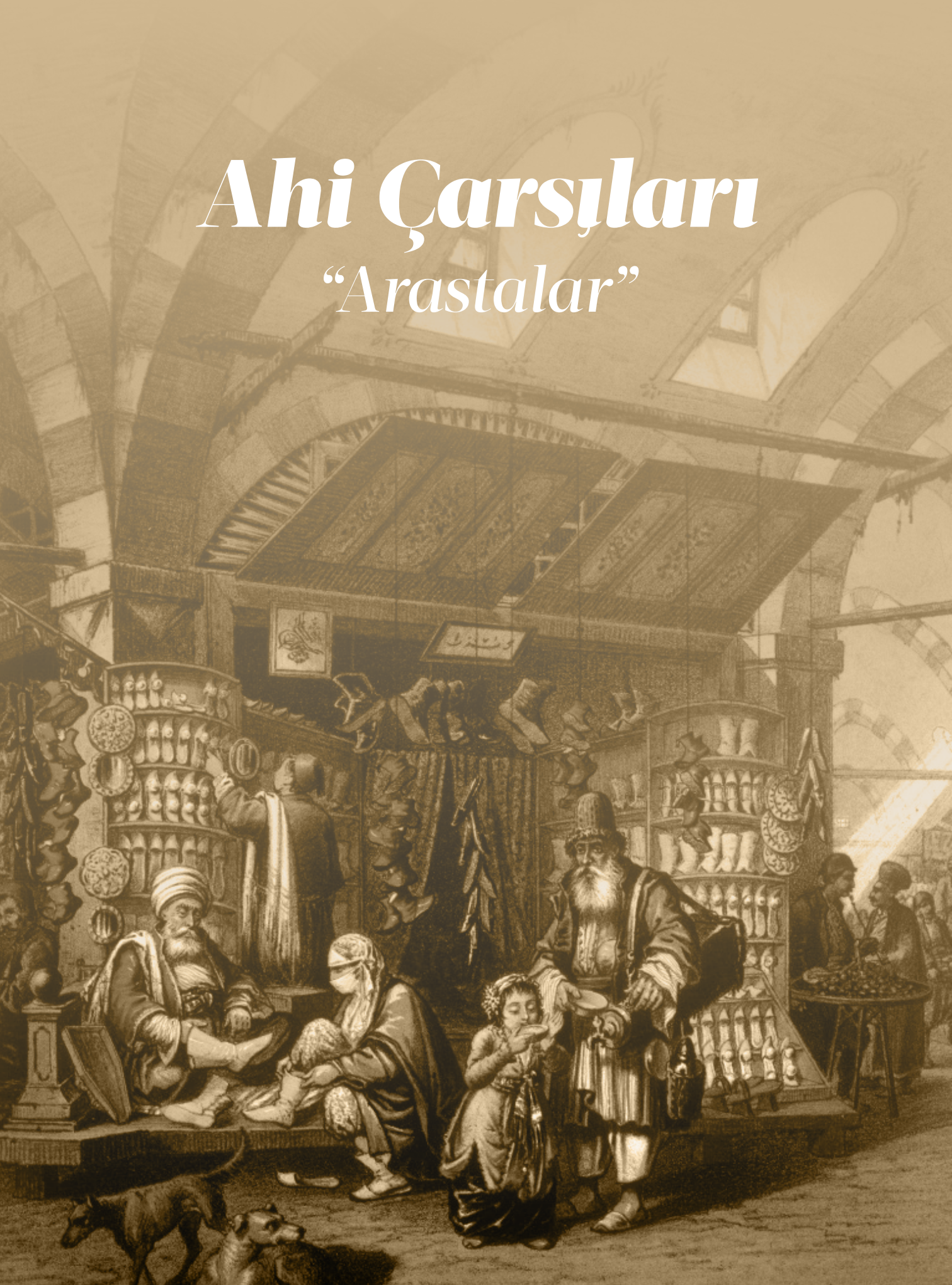

Arastaları; Günümüzdeki karşılığı, Alışveriş Merkezi, büyük ve orta büyüklükteki kentlerde çeşitli ürünlerin ve yaygın markaların satışı için genelde bir firma bünyesinde bazen de kooperatif olarak faaliyet gösteren büyük satış mağazası, çarşı kompleksi olan (AVM)ler olarak tanımlamak çok da yanlış olmaz aslında.

Farşça "ârâsten"den türetilmiş mekân ismi olup "sıraya konulmuş, hazırlanmış, tezyin olunmuş, bezenmiş donanmış, düzenlenmiş, Ordu Pazarı, Asker Çarşısı, Silah Çarşısı, Sipahi Çarşısı" gibi anlamlara gelir. Türkçe'de çarşı kelimesinin müteradifi olarak kullanılır. Bununla birlikte diğer çarşılardan farklı olarak arastayı meydana getiren ve bir çeşit mal satan dükkânlar, düzenli olarak bir sokağın iki yanında karşılıklı sıra halinde dizilir. Sokağın üstü ya örtülüdür veya dükkânların önü saçaklıdır. Arastalar, bulunduğu çevreyi şenlendirmek amacıyla yapılan ve mektep, medrese, imaret, darüşifa, hamam, han, tabhane gibi bölümleri içeren külliyelerin bitişiğinde, genellikle camilerin yakınında inşa edilirdi.

Ahi Evran ve Ahilik Geleneği UNESCO 2021 Dünya Yılı Kültürel Miras Anma ve Kutlama Listesinde

Prof. Dr. Ali YAKICI
Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

UNESCO hedef ve idealleriyle ilgili alanlarda evrensel öneme sahip kişi veya tarihî olaylara ilişkin yıl dönümlerine UNESCO Genel Konferansı kararıyla belirlenen Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri Programında yer vermektedir. Bu kapsamda "Ahi Evran'ın Doğumunun 850. Yıl Dönümü" 2021 yılı için Türkiye'nin önerisi Kuzey Makedonya ve Romanya'nın desteğiyle İran ve Azerbaycan ile ortak dosya olarak UNESCO Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri Programına dâhil edilmiştir.

Ahi Evran'ın 1171 yılında İran'ın Hoy kasabasında doğması ile çocukluk ve okul dönemini Azerbaycan'da geçirmesi nedeniyle de dosya İran ve Azerbaycan'ın ortaklığında Türkiye tarafından sunulmuştur. 2021 yılının Ahi Evran Yılı olarak anılmasında yıl dönümünün 50 ve katları olması gibi teknik şartları karşılamasının yanında, UNESCO ideal ve hedefleriyle uyumlu olması etken olmuştur. Ahi Evran'ın kişiliği ve kurmuş olduğu Ahi teşkilatı pek çok yönüyle UNESCO misyonuyla örtüşmektedir. Ahi Evran'ın kurduğu Ahi teşkilatı UNESCO'nun hayat boyu öğrenme kavramıyla örtüşmektedir. Ahilik geleneği usta-çırak ve hiyerarşi sistemiyle mesleki eğitim merkezlerinde uygulanmaktadır. Ahi dürüst, olgun ve iyi zanaatkâr anlamındadır, bu da barışın tesisinin temellerinden biridir. Kültürel alanda ise Ahilik geleneği pek çok somut olmayan kültürel mirası etkilemekte ve usta çırak ilişkisiyle kültürel aktarımı desteklemektedir. Bu durum ise kararın alınmasında etkili olmuştur. Doğru olmak, dürüst olmak, iyi huylu olmak, doğru sözlü olmak gibi değerlere sahip kişiler Ahilik teşkilatına alınması ve bununla birlikte Ahi teşkilatının evrensel değerleri taşıması da bu kararın alınmasında etkili olmuştur.

Ahilik, birlik ve dayanışmayı sağlamak ve birlikte yaşama kültürünü benimsemek ve çeşitlilikle birlikte ortak toplumsal değerleri paylaşmak gibi UNESCO değerlerine uyum göstermektedir. Ahi teşkilatı kadınların sosyal ve ekonomik hayattaki rolünü vurgulayarak Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından Ahi Taşkilatının bir parçası olarak Bacıyan-ı Rum teşkilatının kurulması kadınların kültür, sanat, edebiyat, sosyal ve ekonomik hayata katkılarını teşvik etmeye ve geleneksel el sanatlarının öğrenilmesine katkı sağlamıştır. Bu bakımdan da UNESCO'nun "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" vb. önem verilmesini istediği yaklaşımlarına da uymaktadır. Yukarda da bahsedildiği şekilde, Ahi Evran'ın UNESCO'nun vurguladığı değerlerin yaygınlaştırılmasına katkı sağlaması, UNESCO hedef ve idealleriyle bütünleşik ve evrensel olmasından dolayı doğumunun 850. yıl dönümü UNESCO Anma ve Kutlama Programına kabul edilmiştir. 2021 yılı boyunca başta Türkiye, Azerbaycan ve İran olmak üzere Türk Dünyası ve Balkanlarda düzenlenecek etkinliklerle Ahi Evran'ın Doğumunun 850. Yıl Dönümü UNESCO katılımlı olarak anılacak ve kutlanacaktır.

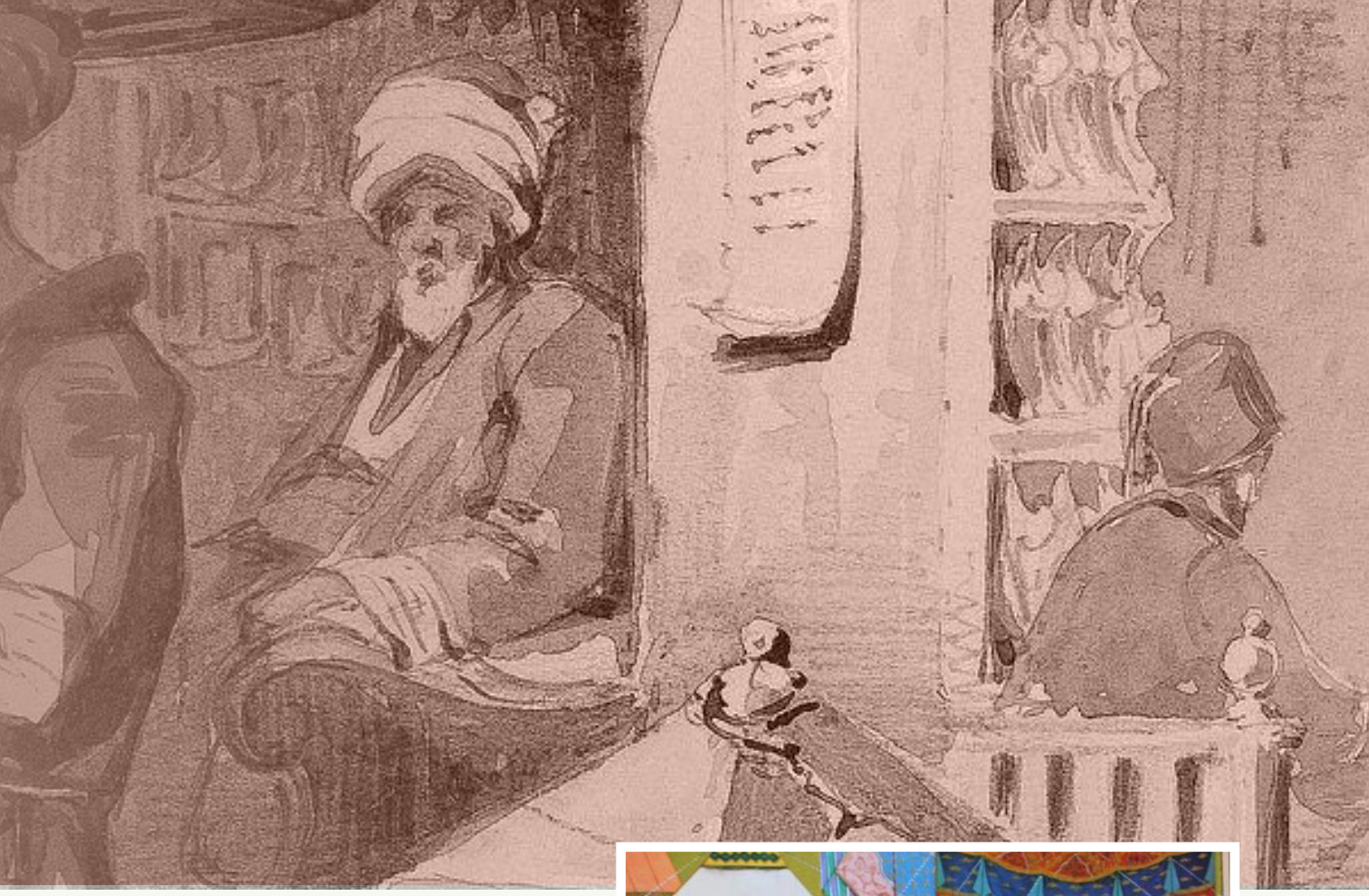

Doğru olmak, dürüst olmak, iyi huylu olmak, doğru sözlü olmak gibi değerlere sahip kişiler Ahilik teşkilatına alınması ve bununla birlikte Ahi teşkilatının evrensel değerleri taşıması da bu kararın alınmasında etkili olmuştur

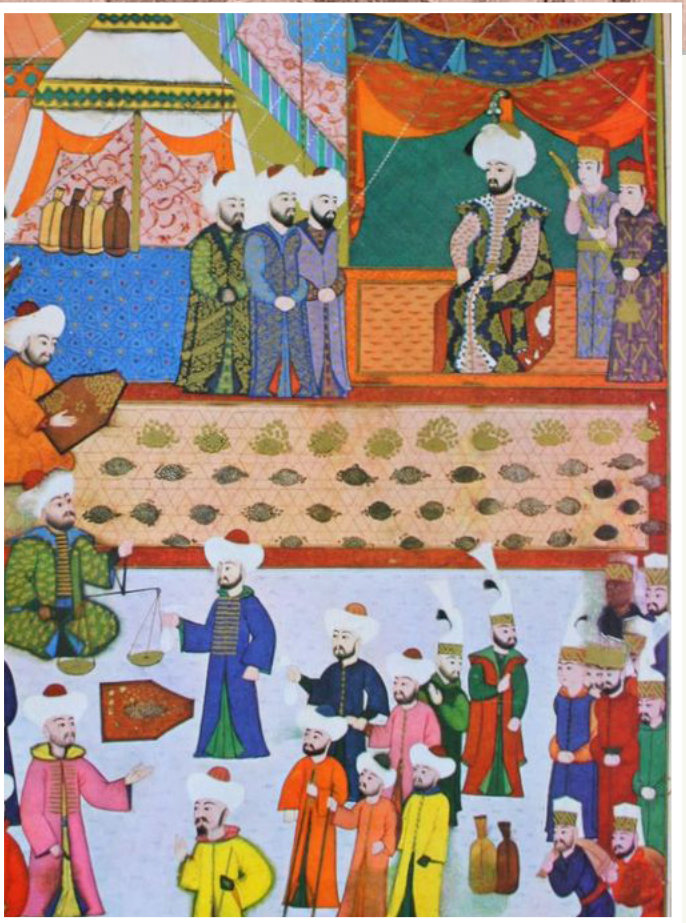

İBN BATTUTA VE EVLİYA ÇELEBİNİN GÖZLEMLERİNDEN ANADOLU'DA AHİLİK

Kamil TÜRKMEN

Ticaret Uzmanı

Ahilik, Anadolu'da Ahi Evran-ı Veli'nin Fütüvvet (Kur'an-ı Kerim ve Peygamber sünnetine dayanan Ahiliğin ahlâkî ilkelerini içeren dini-tasavvufi eserler) anlayışını mesleki, ticari ve sosyal hayat entegre etmesi ile vücut bulmuş ve XIII. yüzyıldan itibaren Türk-İslam medeniyetine derin izler ve önemli katkılar sağlamış bir teşkilattır. Hem Anadolu Selçukluları hem de Osmanlılar döneminde sosyal ve ekonomik hayatı olumlu anlamda etkilemiştir. Anadolu'da birliği, iş barışını, iktisadi refahı, toplum düzenini sağlayan ve halkın maddî, manevî tüm ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda teşkilatlanan ve temelinde "Ahlak" değerlerini alan Ahilik Teşkilatı içinde bulundurduğu kurumlar ve uygulamaları ile döneminde örnek bir yapı olmasının yanı sıra günümüze de ışık tutmuştur.

Ahi Evran tarafından kurulan Ahilik kültürü ve felsefesi merkezine insanı almaktadır. Ahilik, insanlar arasındaki ticari ve toplumsal ilişkilerde dürüstlük, iş ve meslek ahlakına saygı, hak ve hukuka riayet etme, saygılı ve güler yüzlü olma unsurlarını temel ilke edinmiştir. Bu değerler, toplum tarafından da hayat tarzı olarak kabul edilmiştir.

Türk-İslam medeniyetimizin kurucu unsurlarından olan Ahilik felsefesi, ortaya çıktığı andan itibaren sosyal, siyasi, askeri ve ekonomik hayatı düzenleyen, toplumla yaşayan canlı bir yapıdadır. Toplumsal hayatın her yerinde kendi izlerine rastlanmaktadır. Bu makalede Ahilik kültürünün Anadolu'ya olan etkileri üzerine, tarihin en önemli tanıklarının yani seyyahların gözlemleri hakkında daha önce yazılmış eserlerden alıntılar ve çeşitli çıkarımlar ile Ahilik kültürü ve dönemine etkileri yer alacaktır.

Tarihi olay ve olguları incelenirken, bu olay ve olguların hangi kaynaklara dayandırıldığı büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple teknolojik imkânların, özellikle görsel ve işitsel anlamdan kayıt cihazları ile iletişim ve ulaşım araçlarının gelişmediği dönemlerde, toplumları ve olayları birincil ağızdan anlayabilmek için seyahatnameler önemli kaynaklar olarak görülmektedir. Türk tarih yazıcılığı anlayışın da geçmişimizden gelen sözlü kültürden kaynaklı olarak nakil ve anlatıya dayalı bir anlatım tarzı hâkimdi.

Bu bağlamda zamana tanıklık eden bu eserlerin ne içerdikleri ile seyyahların amaçlarının neler olduklarına kısaca açıklamak faydalı olacaktır. Seyyahlar göç, yolculuk, savaş, sürgün, eğitim, irşad gibi sebepler uzak diyarlara ziyaretler gerçekleştirmekteydiler. Farklı yer ve kültürlere canlı tanıklık ederek başka inançları araştırmak, çeşitli düşünce sahiplerini ve farklı toplumları tanımak gibi amaçlara da sahiptir. Seyyahlar esasında bu gezi-

len yerleri başkalarına aktarmak derdiyle ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değerlendirmeleri içeren seyahatnameler kaleme almaktaydılar. Bu geniş perspektifleri sayesinde seyahatnameler, okuyucularını bir manada o yörelerde bir gezintiye çıkarmaktadır.

Makalenin bu bölümünde Ahilik kültürü ve teşkilatı hakkında izlenim, tespit ve değerlendirmeleri içeren İbn Battuta ve Evliya Çelebi' ye ait eserlerden alıntı ve çıkarımlar yer alçaktır.

İbn Battuta ve Seyahatnamesi

14. Yüzyıl meşhur gezginlerinden Ebû Abdullah bin Muhammed bin İbrahim Levâtî Tancî ya da bilinen adıyla İbn Battuta 1304 yılında Fas'ın Tanca şehrinde doğmuştur. 1325 yılında eğitimi tamamlayarak Kuzey Afrika'nın Tanca şehirden yola çıkan yirmi dokuz yıl süren ve Çine uzanan gezilerinde; Hindistan, Maldivler, Endülüs gibi yörelerin yanında Osmanlı Beyliği olmak üzere Anadolu'yu da gözlemlemiştir. İbn Battuta yaptığı ziyaretlerde sosyal, kültürel, dini ve ekonomik hayata dair notlarını "Seyahat-name-i İbn Batuta" veya "Rihle" olarak da tanınan ve Türkçede İbn Battuta Seyahatnamesi diye anılan eserinde toplamıştır.

İbn Battuta'nın Anadolu gezisi ise 1333 yılında Şam'dan bir Ceneviz gemisi ile Alanya'ya ayak basışı ile başlamıştır. Ardından birçok şehir ve yöreye uğrayarak Kırım'a geçmiş ve Anadolu'dan ayrılmıştır. Eserde Anadolu halkından bahsederken şu ifadeler yer almaktadır:

"Bilâd-ı Rum (Anadolu) adıyla anılan bu memleket dünyanın en güzel yeridir. Allah, başka yerlere ayrı ayrı verdiği güzelliklerin hepsini birden bu topraklara vermiş... Ahâlisinin yüzleri çok güzel, elbiseleri temiz, yemekleri nefistir. Bereket Şam'da, şefkat Rum (Anadolu)'da denmesi yerindedir. Zira gerçek şefkat Anadolu halkı olan Türkmenler arasındadır."

Eserde Anadolu hakkında bilgi verirken özellikle gezdiği yerlerde yaşayan Ahilerden ve Ahilerin dergâhlarından bahsetmektedir. Seyahatname Anadolu'da yer alan Ahiler hakkında gözleme dayanan ilk eser olması sebebiyle de ayrıca önemlidir. İbn Battuta'nın Anadolu yaşamına dair öne çıkan gözlemlerinde, misafir edildiği Ahi dergâhlarındaki Ahilerin ona olan yaklaşımlarındaki eşsiz nezaket, incelik ile misafirperverliklerine özellikle vurgu yapmaktadır. Seyyah, Türkmenlerin yaşadığı her yerde Ahîlerin de mevcut olduğunu belirtir.

Ahiliğin Anadolu toplumuna etkilerini seyahatname üzerinden inceleyen Prof. Dr. Mehmet Şeker'in eserdeki Ahi tanımı ve Ahiliğin Anadolu'da yaygın olarak var olduğunu gösteren bulguları önemlidir:

"İbn Battuta'ya göre ahi kelimesi "Ahıyye"nin müfredi "ah" kelimesine mütekellim ya'sı ilave olunarak "ahi" şeklinde telaffuz olunmuş şeklidir. Anadolu'da "ahi

" tabirinin, evlenmemiş, sanat ve meslek sahibi gençlerden seçilmiş, kendisine reislik payesi verilmiş önder bir kişiye verildiğini belirten İbn Battuta aynı kayda, bu kişinin yönetimindeki topluluğun temsil ettiği harekete de "fütüvvet" denildiğini de eklemektedir. İbn Battuta'nın anlattıkları ve yer verdiği bilgilerde XIV. yüzyıl Anadolu'sunda ahiliğin fütüvvetle adeta bir bütün olduğu anlaşılmaktadır. Zira İbn Battuta bunlara, fütüvve'nin çoğulu olan " fitvan" denildiğini ve her iki kelimeyi, birleştirerek "ahiyyetü'l-fityan" denildiğini şeklinde açıkça belirtmiş olması bunu desteklemektedir"

Şeker ayrıca eserinde, İbn Battuta'nın verdiği bilgiler arasında, Ahilik örgütlenmelerin başında bulunan ve kendisine "Ahi" denen başkanın yaptığı işler hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Nitekim bu reisin Anadolu'ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları şehir, kasaba ve köylerde zaviye yaptırarak, bu zaviyeyi gerekli şekilde tefriş ettirdiği ve aydınlatmada kullanılmak üzere kandiller astırttığı verilen bilgilerdendir. Zaviyelerin bulunduğu yörelerde gelen yabancıları kötü niyetli insanlardan, tehlikelerden korumayı amaçlamış olup misafirleri karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacak yerlerini sağlama, ihtiyaçlarını giderme gibi yardım sunan eş ve benzerlerine dünyanın hiçbir yerinde rastlamak mümkün olmadığı örnek bir yapıdır.

Açıklamalardan anlaşıldığı üzere, İbn Battuta'nın Ahilerle ilgili verdiği genel bilgilerin başında Anadolu'da oturan Türkmen milletinin her şehir, belde ve köyünde mevcut olduğudur. Nitekim ünlü seyyah, Anadolu'ya ilk ziyaret yeri Alanya ardından geçtiği Antalya'dan başlayarak yolculuğu süresince ahi zaviyelerinde misafir edilmesi sırasında ahiler hakkındaki notlarını kaydetmiş bulunmaktadır. Bu bilgiler bize İbn Battuta'nın Anadolu'da ziyaret ettiği şehirlerdeki Ahi zaviyelerinin yerleri hakkında bilgi vermesinin yanında bir bakıma Anadolu gezi güzergâhının da haritasını çıkarma imkânı vermektedir. Bu anlamda genel bir harita oluşması amacıyla Şeker'in aynı eserinde ziyaret edilen yerlere dair kısa notları aktarmak gerekirse;

"Antalya ahilerinin zaviyelerini bize geniş bir biçimde tanıttığını gördüğümüz İbn Batuta, buradaki ahinin adını vermemekte, sadece fakir giyinişli bir kişi olduğunu zikretmekle yetinmektedir. Burdur'da bir hatibin misafiri olan seyyahımız ve arkadaşları, ahilerin kendilerine misafir olmalarını teklif ettikleri ve ziyafet tertip ettiklerini belirterek, hatibin razı olmaması sebebiyle onların zaviyelerinde misafir olmadıklarını zikretmektedir. Gölhisar'da ve Milas'ta ahilerden birinin zaviyesine indiklerini belirtmektedir. Denizli'de Ahi Sinan ile Ahi Duman'ın zaviyeleri ile mensuplarından genişçe söz etmektedir. Hatta bunların daha şehrin girişinde kendilerini karşıladıklarını ve her iki zaviye mensubunun kendilerini misafir edebilmek için birbirleri ile kavgaya varacak şekilde bir tartışmaya giriştiklerini, sonunda da kuraya başvurmak suretiyle öncelik hakkının hangi zaviyede olduğunun belirlendiğini anlatmaktadır. Konya'da kadı ve müderris olan Ahi İbn Kalem Şah'ın misafiri oldukları belirtilmektedir. Aksaray'da Eretna naibi Ahi Şerif Hüseyin'in mensuplarının çok olduğu kaydedilmektedir. Niğde'de aynı zamanda bir bey olan Ali Caruk'un zaviyesine indikleri ifade edilmiştir. Kayseri'de ise Ahi Emir Ali'nin de büyük ahilerden bir 'büyük bey olduğunu ve onun zaviyesinin de güzel ve sağlam olduğu anlatılmıştır. Sivas'ta ise önce Bıçakçı Ahi, sonra da Ahi Çelebi zaviyelerinde misafir olduklarını görüyoruz. Gümüşhane'de Ahi Necmüddin'in zaviyesinde üç gün kaldıkları belirtilmektedir. Erzincan'da ahilerin hayırlı ve büyüklerinden olan Nizamüddin'in mükemmel bir ziyafet düzenlediği ifade edilmiştir. Erzurum'da Ahi Duman'ın yaşlı olduğu halde namazını devamlı kıldığını, ancak oruç tutmaya gücü yetmediğinden bahsedilmektedir. Tire'de Ahi Mehmed'in salih, büyüklerden olduğunu öğreniyoruz. Manisa'da bir arefe gecesini ahi zaviyesinde geçirdiklerini görüyoruz. Balıkesir'deki Ahi Sinan, faziletli bir kimse olduğundan bahsetmektedir. Bursa'da Ahi Şemsüddin de ahilerin büyüklerinden ve salih bir kimsedir ve aşure günleri münasebetiyle eşraftan ve ricaldan birçok kimseyi tertiplediği ziyafete davet ettiği ifade edilmiştir. Mudurnu'daki Ahî zaviyesinde çok misafir olduğundan, zaviyenin kalabalık olduğu kaydedilmiştir. Kastamonu'nun köylerinden birinde Fahreddin Ali tarafından yaptırılan zâviye için tesis olunan vakıf ve şartlarından geniş olarak bahsedilmiştir. Sinop'ta, kendilerini şehrin beyi misâfir etmek istediği halde, seyyah ve arkadaşlarının şehrin girişinde deniz kapısının dışındaki İzzüddin Ahî Çelebi'ye ait zâviyede kalmayı tercih ettiklerini ve beyden özür dileyerek izin istediklerini görüyoruz."

Bu bilgiler doğrultusunda Anadolu'nun birçok yerleşim merkezinde ve sınır bölgelerinde Ahilerin yayılmış oldukları anlaşılmaktadır. Ahilerin Anadolu'nun her köşesinde küçük ya da büyük yerleşim yerleri ya da uç bölgeler ile dağ başında bile zaviye yaptırmış olduklarının görülmesi oldukça etkileyicidir. Bu bilgilerden yola çıkarak Ahiliğin, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslam ahlakının yayılması bakımında önemli bir etken olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Diğer taraftan, İbn Battuta misafir edildiği zaviyelerdeki günlük hayattaki düzenin işleyişi hakkında bilgiler de vermektedir. Zaviyelerde yöreye gelip geçen misafirler ve zaviyenin mensubu Ahiler olduğu belirtilmektedir. İbn Battuta ahilerin mesleklerini icra ederek elde ettikleri gelirinin bir kısmını zavi-

yenin günlük ihtiyaçları ile misafirler için yiyecek ve içecek alınması için reislerine verdiklerinden bahsetmektedir. Ek olarak Ahi reisi bilgin, alim sınıfından ise ahiler eğitimlerini de zaviye içerisinde almakta oldukları ifade edilmektedir.

İbn Battuta'nın verdiği bilgilerden Ahilik hakkında "misafirperverlik" kavramının çok önemli olduğu çıkarılmaktadır. İbn Battuta "dünyada ahilerden fazla güzel işler işleyenleri görmedim. Şiraz ve İsfahan halkının bu hususlarda onlara benzerliği varsa da ahiler gelen geçene daha çok muhabbet, ikram ve şefkat gösterirler" sözü ahiliğin misafirperverlik konusundaki hassasiyetini ve ehemmiyetini açıklamaktadır. Seyahatnamesinde zaviyelerdeki ağırlama, ikram ve misafirlik süresi, misafirlere ait binek hayvanlarının bakımı ve yerleştirilmesinden, misafirlerin hamama götürülmesine kadar birçok hususu ifade etmektedir.

İbn Battuta'nın eserinde Ahilerin mesleki hayatı ve ibadet eğitimleri hakkında bilgiler de yer almaktadır. Söz konusu seyahatnamede Ahîlerin meslekleri nasıl icra ettikleri hakkında bilgi yer almasa da farklı meslekler yaptıkları anlaşılmaktadır. Alanya ziyaretinin ikinci gününde kendilerini dâvet etmeye gelen fakir giyimli bir Ahî liderinin ayakkabıcı olduğunu ve iki yüz meslektaşı ile birlikte aynı zaviyede toplandıklarını belirtmektedir. Denizli'deki Ahi zaviyelerinin mensuplarının da değişik meslek sahibi olduklarını ya da ticaretle meşgul olduklarını ve çarşıda işyerlerinin var olduğunu kaydetmiş, Sivas'ta da Ahi Ahmed'in bıçakçılıkla meşgul olduğunu ifade etmektedir.

Seyahatnamede Ahilerin ibadet eğitimi ile bilgilere baktığımızda ise Ahî zaviyelerinde günlük ibadetlerin birlikte yapıldığı belirtilmiş olup Kur'an okuyanların dinlenildiğinden bahisle, Ahî zaviyelerinde hâfızların da mevcut olduğunu anlaşılmaktadır. Seyahatnameden Ahiler hakkında Dursun Ali Tökel'in aktarımları da önemlidir:

> ***"İbn Battuta devrinde dahi ahilerin devlet erkanı arasında ayrıcalıklı bir yere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Şöyle ki bir şehrin ahisi aynı zamanda o şehrin hükümdarını temsil etmektedir. İbn Battuta eserde bunu söyle ifade ediyor: "Yörenin törelerinden birin de Hükümdar bulunmadığı takdirde şehirde ahilerin idareyi ellerine almaları, bir nevi hükümet etmeleridir. Ahi, gücü ölçüsünde gelen gideni ağırlar, giydirir, misafirin altına binek verir. Davranışları, buyrukları ve ata binişleriyle tıpkı bir hükümdar gibi hareket ediyorlar."***

Yine aynı eserde seyahatnamede Ahilerin sadece esnaf teşkilatı üyesi olmadığından bahsedilmektedir. Seyyah Konya ziyaretinin yer aldığı bölümde, "burada İbn Kalemşâh adlı bir Ahinin misafiri olduklarını söylemekte ve bu kişinin hem bir kadı hem de postnişin olduğunu belirtmektedir. Buradan Ahilerin sadece esnaf teşkilatı içinde yer almadığı, devlet kademesinde bulundukları da anlaşılmaktadır.

Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi

Evliya Çelebi'ye dair bilgiler Osmanlı toprakları ve çevre ülkelere yaptığı seyahat hatıralarını bir araya getirdiği on ciltlik eşsiz eserine (Târîh-i Seyyâh Evliyâ Efendi) dayanmaktadır. Eserindeki bilgilere göre 10 Muharrem 1020'de (25 Mart 1611) İstanbul'da Unkapanı'nda doğan, Evliya Çelebi'nin ölüm tarihi hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır. Seyahatname, Osmanlı coğrafyası ve dönemin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik hayatına dair panoramik bakış sunmaktadır. 40 yılı aşkın süre-de çok sayıda ülkeye yaptığı seyahatleri içeren eser önemi ve kapsamı bakımında sadece Türk kültür tarihi açısından değil dünyanın en önemli seyahat kitabı konumundadır. Böyle önemli bir eserde Ahilik, Ahi meslekleri ve Ahi teşkilatı ile teşkilatın kurucusu Ahi Evran Veli hakkında da bilgiler yer almaktadır. Evliya Çelebi, bu bilgileri yaşadığı dönem olan 17. Yüzyıldaki Ahilerin durumunu yansıtan gezi gözlemlerinden elde ettiğinin bilinmesi önemlidir. İbn Battuta'nın aksine Evliya Çelebi Ahiliğin etkisinin görece azaldığı döneme ışık tutmaktadır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinin İstanbul bölümünde Ahilerin sosyal, kültürel ve ekonomik hayat içinde yerleri, meslek ahlakı, törenleri gibi konularda önemli bilgiler vermekte olup Ahi Evran'a ilişkin açıklamaları da içermektedir.

Seyahatnamenin Ahiler ile ilgili ayrıntılara yer verdiği İstanbul bölümüne dair Tökel'in bulguları önemlidir.

Evliya Çelebi, Ahi Evran'ı debbâğlar ve sağıncılar esnafının piri olarak hep övgüyle bahseder. Evliya Çelebi'ye göre ahiler Kayseri'den çıkan Ahi Evran ile meşhur olmuşlardır.

Kayseri bahsi seyahatnamede şöyle geçmektedir. Ahi Evren Kayseri'de otururken onu padişaha gammazlayıp "Ahi Baba öşür vermez" derler. Padişah adamlar tayin edip Ahi Baba'ya gönderir, onlar da Ahi Baba'yı bulup bağlarken dükkânın içinde bir evren (yılan) peyda olup adamları parçalar. Ahi Baba evrenle beraber hükümdar huzuruna çıkar ve bu durumdan ürken insanlara korkmamalarını söyler ve ardından "bu evren benim dünya ve ahret amelim ve karındaşımdır" der. Bundan dolayı ona Ahi Evran derler. Bundan sonra Ahi Evran Kayseri'den göçer.

Evliya Çelebi, ahilerden Ahi Evran'a bağlı, güçlü kuvvetli, çok çalışkan ve azimli in-

> ***"Her birinde Ahi Evrânî pirleri gibi yiğitler vardır ki bunlar insan ejderhalarıdır.***

sanlar olarak bahseder ve Ahilerin Ahi Evran'a karşı derin bağlılıkları bulunduğunu da belirtmektedir.

"Her birinde Ahi Evrânî pirleri gibi yiğitler vardır ki bunlar insan ejderhalarıdır.

"Ahiler gayet eli açık adamlardır",

"Cenâb-ı Hak mallarına Halil İbrahim bereketi vermiştir"

Evliya Çelebi, seyahatnamesinde bazı mesleklerin ayrıntılarına da yer vermektedir. Örneğin debbağların deriyi nasıl işlediklerinden bahsetmiştir. Bilindiği gibi o dönem derinin işlenmesinde taze köpek pisliği kullanılırmış. Bu sebeple aceleci insanlar için kullanılan "tabakhaneye b** mu yetiştiriyorsun?" ifadesi buradan gelmektedir. Bununla beraber debbağların işinin tabiatı gereği kötü kokan bir iş yaptıkları ancak son derecede kibar ve insan sever olduklarını, bu kokuların onlara misk-u anber gibi geldiğini söylemektedir. Ayrıca İstanbul genelinde 4 farklı bölgede 12 yerde debbağ işi ile uğraşıldığı buralarda debbağ iş yeri sayısını 700, nefer sayısının ise 3000 olduğunu belirtmektedir. Ancak eserin bazı yerlerinde farklı rakamlar da vermiştir. Yine sağıncılar esnafını da tanıtırken bunların da aynı meslek grubundan olduğunu, fakat debbağlarla aralarında çekişmeler bulunduğunu, işyeri sayısının 50, nefer sayılarını ise 105 olarak ifade etmiştir.

Ahi törenlerine en yoğun bir biçimde yer alan bölüm İstanbul kısmıdır. Söz konusu törenleri anlatırken, debbağların yürüyüş biçimlerini, kıyafetlerini, deriden mamullerinin neler olduklarını ve nerelerde kullandıklarını ayrıntılı bir şekilde yer vermektedir. Eserdeki anlatımlardan debbağların geçişleri son derecede şaşaalı ve göz alıcı olduğu anlaşılmaktadır.

Seyahatnamede Ahilik teşkilatının devlet içeresindeki önemi ve Anadolu topraklarındaki etkisi ve gücü yani bir anlamda otoritesi hakkında da bilgilerde bulunmaktadır. Çelebi'ye göre ahiler yiğit ve zorlu adamlardır.

"Savaş veya çatışma olduğunda 5000 güçlü kuvvetli debbağ bekarı yiğitleri çıkar, her biri birer Ahî Evran'a benzerler." Debbağ ahilerin bu gücü Çelebi'yi o kadar etkilemiştir ki bunlar hakkında "Melek Ahmed Paşa'nın 1006 (1597-) tarihinde vezirlikten azline bunlar sebep olmuştur. Bunların hepsi bir araya toplansalar padişahı tahtan indirip çıkarmaya güçleri yeter." demektedir.

Bu ifadeler, Ahilerin teşkilatın kuruluşu üzerinden 400 yıl geçmesine ve merkezi devlet otoritesinin güçlenmesine rağmen gücü ve etkisinin devam ettiğini ortaya koymaktadır.

O dönem Ahilik teşkilatının siyasi gücü hakkında bilgi vermesi adına Tökel'in aktarımları değerlidir.

"17. Yüzyılda debbağ esnafı, debbağlar ahibabalığı adı verilen bir kişinin başkan-

lığında temsil edilirlerdi. Seçilen bu kişinin esnaftan olması şart değildi. Bu kişiye hükümet tarafından berat verilirdi. Bu kişi esnaflık işiyle uğraşmazdı, fakat eğer usulsüz bir iş yaparsa esnaf tarafından düşürülür ve yerine başka bir kişi seçilirdi."

Yine Tökel'e göre, hükümet de bu yeni kişiyi onaylamak zorunda kalırdı. Buna dair bir örnek şu şekilde kaydedilmektedir: "Yedikule debbağlarının ahi babaları olan İmam Musa'nın kendi halinde olmayıp konmuş olan narhı bozduğunu ve fesat yaptığını bütün ustalar şikâyetle söylemişler ve seçtikleri Hacı Abdullah'ın ahi babalığı tayinini rica etmişler. İstanbul kadısı keyfiyeti sadarete bildirmiş ve oradan da divan kalemine emir yazılarak ahi babalık beratı verilmiştir."

Sonuç

Seyahatnameler, içerdiği bilgiler ile yazıldıkları dönemin bir anlamda fotoğrafını çekmektedir. Bu açıdan, Ahilik hakkında görgüye dayalı olarak önemli bilgileri tarihe not düşen İbn Battuta ve Evliya Çelebi'nin bizlere verdikleri bilgiler, örgütün Türk kültürüne, sosyal ve ticari hayata çok şeyler kazandırdığının ispatı niteliğindedir. Anadolu'nun misafirperver, yardımsever, çalışkan ve ahlaklı toplumunun sacayaklarının başında Ahilik teşkilatının geldiği her iki seyahatnamede de görülmektedir. Şehir merkezlerinden dağ ve sınır köylerine kadar yayılan bu örgüt, zaviyeler ile toplumun maddi ve manevi ihtiyaçları karşılama noktasında her zaman öne çıkmıştır. Türklerin yerleşik hayata geçmesinde katkıları olan zaviyeler ibadethane, mesleki eğitim kurumları ve sosyalleşme alanları gibi amaçlara sahip oluklarını İbn Battuta seyahatnamesinde yer verilmektedir.

Seyahatnamelerin yazıldıkları dönemler bakıldığında; İbn Battuta'nın seyahatnamesi 13. Yüzyılda Ahilerin Anadolu'nun her köşesinde güçlü olduğu dönemi anlatmaktayken Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde ise bahsedildiği üzere 17. Yüzyıl Osmanlı coğrafyası ve etki alanını gözlemlemiştir. Bu dönem Osmanlı devletinde merkezi otoritenin güçlü olduğu tüm devlet dışı kurumların yapısını etkilendiği bir dönem olmasının yanında Ahi teşkilatı hala otonom duruşlarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, eserlerde Ahilik Teşkilatı ile Fütüvvet Teşkilatı arasındaki bağ, Ahi Evran'a dair bilgiler, Ahilik teşkilatının kültürel, sosyal ve ekonomik hayat içerisindeki görevleri olan insan merkezli ve ahlak temelli sistemin izlerine rastlanmaktadır. Dünya çapında değer verilen seyyahların eserlerinde Ahiliğe bu kadar önem vermeleri sebebi, ticaret ahlakı, sosyal dayanışma, kalite standardı, tüketici hakkı ve arabuluculuk gibi birçok kavram yüzyıllar öncesinde Ahilik Teşkilatı çatısı altında hayata geçirilmiş olmasıdır.

Kaynakça;

A. Said Aykut, "ibn battûta", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/ibn-battuta (28.08.2021).Bozdemir, Hakan "İbn Battuta'nın Seyahatnamesi'ne Göre Anadolu" (https://www.tarihikadim.com/ Erişim: 23.08.2021).

Kasım, Nadir III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İbn Batûta Seyahatnâmesi'ne Bağlı Olarak Nâsır Li Dinillâh Döneminde Ahi Yapılanması (El-Fütüvvet El-Ahi), Siyasi ve Sosyal Rolü- Tarihi Uzantıları, (Basım Yeri: Kırşehir, 2018).

Mücteba İlgürel, "Evliya Çelebi", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/evliya-celebi (30.08.2021).

Nuran Tezcan, "Seyahatnâme", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/seyahatname--evliya-celebi (30.08.2021).

Şeker, M. (1996). "Ahiliğin Anadolu'nun Sosyal ve Kültürel Hayatındaki Yer". Erdem ERDEM 23.Sayı, 599-620. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44407/549855 Son Erişim: 24.08.2021).

Şirin, İbrahim "Seyahat ve Seyahatnamenin Kısa Tarihi" (https://www.turkyurdu.com.tr/ Son Erişim: 27.08.2021).

Tireli, Munir "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Ahiler ve Ahilik" (https://munirtireli.wordpress.com/ Son Erişim: 23.08.2021).

Tökel, Dursun Ali "İbn-i Batuta Seyahatnamesi ve Evliya Çelebi Seyahatnamesinin İstanbul Bölümüne Göre Ahiler ve Ahilik" (https://www.academia.edu/28696115 Son Erişim: 24.08.2021).

Turan, Namık "Selçuklu ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi 0/52 (Ekim 2010).

Ziya Kazıcı, "AHİLİK", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/ahilik (28.08.2021).

Esnaf Sandıkları: Ahilerin Sosyal Güvenlik ve Finansman Aracı

Burhan AYDIN

Ticaret Uzmanı

> ***Esnaf kesesi, esnaf orta sandığı, esnaf vakfı, hirfet vakfı gibi adlarla da bilinen esnaf sandıkları esnaf birlikleri bünyesinde iş gören kurumlardı. Her esnafın icra ettiği mesleğe göre bağlı bulunduğu bir esnaf birliği ve esnaf sandığı vardı.***

13. yüzyılda Ahi Evran tarafından temelleri atılan ahi birlikleri, zamanla lonca, gedik gibi isimler alarak varlıklarını 20. yüzyıla kadar sürdürmüşlerdir. Otonom yapıları ve geniş yetkileriyle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ticari hayata damga vurmuş olan bu birlikler; iktisadi, sosyal, kültürel, dini, hatta askeri ve siyasi alanlarda çeşitli işlevler üstlenmekle birlikte esas itibarıyla esnaf ve zanaatkârların çıkarlarını korumayı ve mesleki dayanışmayı sağlamayı amaçlayan yapılardır. Esnaf sandıkları, söz konusu amaç doğrultusunda birlik üyelerinin sosyal ve ticari ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur.

Kaynaklarda sandıkların ortaya çıkış tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ahilik kültürünün temel ilkelerinden biri olarak üyeler arasında yardımlaşma geleneği başlangıçtan itibaren esnaf birliklerinin önemli bir vasfıdır. Bu geleneğin kurumsallaşarak esnaf sandıklarının ortaya çıkmasının 15. yüzyılda Osmanlı para vakıflarının icadıyla birlikte gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Osmanlıya özgü bir kurum olan para vakıfları, mal varlıklarının nakit para olarak vakfedilmiş olması bakımından diğer vakıflardan ayrılmaktadır.

Vakfedilen paralar çeşitli usullerle işletilmekte ve bu yolla elde edilen gelir hayır işlerinde harcanmaktaydı. İslam'daki faiz yasağı bağlamında âlimler arasında derin fikir ayrılıkları ve tartışmalara konu olan bu vakıflar, 1548 yılında Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi tarafından verilen cevaz fetvasının ardından resmiyet ve yaygınlık kazanmıştır. Yeniçerilerin orta sandıkları, mahalle ve köylerde kurulan avarızlar ile esnaf birlikleri bünyelerinde kurulan esnaf sandıkları birer para vakfı türüdür.

Esnaf kesesi, esnaf orta sandığı, esnaf vakfı, hirfet vakfı gibi adlarla da bilinen esnaf sandıkları esnaf birlikleri bünyesinde iş gören kurumlardı. Her esnafın icra ettiği mesleğe göre bağlı bulunduğu bir esnaf birliği ve esnaf sandığı vardı. Ayrıca farklı esnaf gruplarının bir arada bulundu-

ğu çarşılarda tüm esnafın birleşmesiyle oluşturulan sandıkların varlığı (Kapalı Çarşı Sandığı, Uzun Çarşı Sandığı, Saraçhane Sandığı vb.) da bilinmektedir. Sandıklar birlik yönetiminde yer alan kethüda, yiğitbaşı ve ihtiyarların denetim ve sorumluluğundaydı. Esnaf sandıklarında sandık hesaplarını takip etmek amacıyla kullanılan altı ayrı kese bulunurdu.

Atlas kesede; esnaf vakfına ait her türlü yazışma evrakı, yeşil kesede; vakfa ait akarların senet ve tapuları, örme kesede; vakfın nakit paraları, kırmızı kesede; nemaya verilen paralara ait senetler, beyaz kesede, her türlü masraf senedi ile tasdik edilmiş yıllık muhasebe kayıtları; siyah kesede ise tahsili imkânsız alacaklara ait senetler ve diğer evrak muhafaza edilirdi.

Sandıkların başlıca gelir kaynakları birlik üyesi esnaftan alınan aidatlar, kalfa ve ustalığa yükselenlerden alınan harçlar, nizamlara uymayan esnaftan alınan cezalar, sandıkta biriken paranın nemasından elde edilen gelirler, kira gelirleri ve bağışlardı. Sandıkta biriken paralar üye esnafa çeşitli usullerle kredi olarak kullandırılmaktaydı. Bazı sandıklar, esnaf dışındaki kişilere ve diğer sandıklara da kredi verirdi.

Kredi usullerinden en yaygını muamele-i şer'iyyedi. Bu usulde sandık ödünç almak isteyene belirli bir vadeyle borç verir, buna ilaveten sandığa ait bir malı (kuşak, kaftan, çuha gibi bir giyim eşyası veya kitap vs.) aynı vadeyle ödünç alan kişiye satardı. Ödünç alan da üçüncü kişi vasıtasıyla satın aldığı malı sandığa bağış ettirirdi. Bu sayede ödünç alan kişi belirlenen vade sonunda aldığı borç miktarına muamele oranı nispetinde bir miktar eklenmek suretiyle kredi kullanmış olurdu.

Muamele-i şer'iyyenin yanı sıra gayrimenkul ipotekli kredi olarak tanımlanabilecek (bey'-i bat, bey' bi'l-vefâ ve bey' bi'l-istiğlâl) işlemler de yaygındı. Sandıkların gelirleri vakıf mantığına uygun olarak hayır işlerinde harcanırdı. Sandıklar yalnızca kendi üyelerine değil, toplumdaki diğer muhtaç kesimlere de yardım sağlardı. Sandıkların giderleri arasında sosyal amaçlı esnaf toplantılarının masrafı, esnaf mensuplarına dağıtılmak üzere hammadde alımına sarf edilen para, vakıf mülklerinin tamiri, vergiler, aidatlar, maaşlar, hayır işlerine harcanan paralar, fakirlere, hastalara, cenaze defin işlerine, ekonomik durumu kötü olan esnafa ve işini büyütmek isteyen esnafa yapılan yardımlar bulunmaktadır.

Aşağıda yer alan 1873-1874 döneminde İstanbul'daki hallaç esnafı sandığının bir senelik gelir-gider cetveli, sandıkların işleyişine ilişkin yapılan açıklamaları örneklendirmektedir.

Tablo: 1289 Kasımından 1290, Kasımına kadar (8 Kasım 1873-7 Kasım 1874) İstanbul'daki hallaç esnafının orta sandığının bir senelik gelir-gider cetveli (Osman Nuri (Ergin), Mecelle-i Umur-ı Belediye, I, 704-706).

Gelirler		Giderler	
Kuruş		Kuruş	
7.650	Kira bedeli	800	Tamir, bakım
7.900	Borç verilen paranın geliri	2.050	Satın alınan dükkân bedeli
110	Geçmiş borç	700	Yaz mevsiminde kar bedeli (560.000 okka)
550	Evkaf vesaireden, gelen hisse	600	Hisar arkasında okutulan mevlit bedeli
500	Vasiyet yolu ile bağış	1.550	Üç günler toplantısı hissesi
900	Fakirlere verilen yemek bedeli	680	Esnaf ve memleket fakirlerine Ramazan 1 Şerifte ekmek parası (2200 kıyye)
275	Esnafın giriş aidatı	600	Dul ve yetimlere bayramlık basma
2.700	Esnafın bağışları	350	Esnafın fakirlerine ve ailelerine hastalık parası
1.250	Yardım için toplanan paralar	170	Cenaze masrafları (Teçhiz ve tekfin)
75	Hisar arkasında kesilen ağaçların hissesi bedeli	1.100	Yolda kalmışlara yapılan yardım.
		1.800	Günlük sadaka (günde 5 kuruş)
		250	Üç aylarda gelen hocalara yardım
		850	Haremeyn delillerine, şeriflere ve çekirge şeyhlerine
		400	Sürre masrafı (Mekke ve Medine fakirlerine gönderilen para)
		380	Kasaba dışındaki taş köprünün tamiri masrafı
		350	Dükkânı yanan Hasan Ağaya sermaye ve alet parası
		100	Kurban parası
		45	Ramazanda ve mübarek gecelerde camilerde yakılan kandiller masrafı
		300	Hatim parası
		350	Buhari ve Şifa yı Şerif okutulması ve Devirhanlık ücreti
		150	Çarşı sokağının tamiri ücreti
		250	Hâkime kontrol ücreti
		1.200	Mütevelliye verilen ücret
		1.500	Sıbyan mektepleri muallimlerine ev kirası
		500	Sıbyan mekteplerine kömür ve hasır 'parası
		360	Münadiye ödenen yıllık ücret
		450	Çeşmeciye ödenen yıllık ücret
		240	Tulumbacılara ödenen yıllık ücret
		240	Çarşı bekçisine ödenen yıllık ücret
		600	Lonca masrafı
		179	Muhasebe gideri
		1.616	Gelir fazlası olarak kasa mevcuduna ilave edilen.
21.910	Toplam	21.910	Toplam

Esnaf sandıklarının yapısı ve işleyişi göz önüne alındığında iki temel fonksiyonlarının bulunduğu söylenebilir. Bunlardan ilki sosyal güvenlik fonksiyonudur. Günümüzde sosyal güvenlik, "bir mesleki veya sosyal risk yüzünden geliri veya kazancı kesintiye uğramış kimselerin başkalarının yardımına ihtiyaç kalmaksızın, geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan bir sistem" olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda esnaf sandıkları modern sosyal güvenlik kurumlarının ilk örneği olarak işlev görmüşlerdir. Esnaf birliklerinde dâhili ve hariciler olmak üzere iki esnaf grubu bulunurdu. Fiilen çalışan dâhililer; yamak, çırak, kalfa ve ustalardan oluşurdu. Hariciler ise emekliler, düşkünler ve sakatları içeren fiilen çalışmayan gruptu. Harici esnaf sandıktan aynlan ödeneklerle desteklenirdi. Bunun yanında sandıklardan üye esnaf dışında dul ve yetimler, hastalar ve fakirler gibi muhtaç gruplara da yardım yapılırdı. Ayrıca eğitim ve bayındırlık hizmetleri gibi sosyal alanlara da kaynak aktarılırdı.

Sandıkların ikinci temel fonksiyonu da finansmandır. Bir para vakfı türü olarak sandıklar, krediye ihtiyaç duyan esnafa uygun imkânlarla kredi sağlamış, yatırım ve istihdamı artırmıştır. %10 ile %20 arasında değişen muamele oranlarıyla çalışan sandıklar, esnafın %40, %50 gibi yüksek faiz oranlarıyla kredi veren tefecilerin eline düşmesini engellemiş ve böylece piyasa istikrarının sağlanmasına da katkıda bulunmuştur. Bu anlamda esnaf sandıkları modern finans kuruluşlarının öncülü olarak kabul edilebilir.

Esnaf sandıkları, rekabetten ziyade yardımlaşma ve karşılıklı kontrol esasına dayanan ahilik geleneği içerisinde vücut bulmuş ve Osmanlı toplumunda uzun yıllar boyunca önemli işlevler görmüştür. Sanayi devrimi, modern finansal kuruluşların ortaya çıkması gibi gelişmeler neticesinde ticari hayatta kuralların değişmesiyle zamanla zayıflayan sandıklar, 20. yüzyılın başında esnaf birlikleriyle birlikte ortadan kalkmıştır.

KAYNAKLAR

Aybakan, B. (2005). Muamele. TDV İslam Ansiklopedisi, 30, 319-320.

Barkan, Ö. (1985). Osmanlı İmparatorluğu'nda Esnaf Cemiyetleri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: XXXXI, 1-4.

Bozkurt, T. (2020). Orta Sandık. Ahilik Ansiklopedisi, 2, 190.

Ekinci, Y. (2011). Ahilik. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık.

Günay, H. (2012). Fütüvvet. TDV İslam Ansiklopedisi, 42, 479-486.

Gürsoy, Ç. (2017). Para Vakıfları Kapsamında Sosyo-Ekonomik Bir Analiz: Davudpaşa Mahkemesi Kayıtları (1634-1911), Belleten, 81 (290), 159-190.

Gürsoy Ç. (2018). Osmanlı Esnaf ve Avarız Sandıklarının Günlük Hayata Katkısı. History Studies, 10(8), 121-142.

Küçükaşçı, M. (2020). Hirfet Vakfı. Ahilik Ansiklopedisi, 1, 472-474.

Özcan, T. (2008), Osmanlı Toplumuna Özgü Bir Finansman Modeli: Para Vakıfları, Çerçeve, Sayı: Ekim, 124-128.

Nazır, B. (2020). Esnaf Keseleri. Ahilik Ansiklopedisi, 1, 393.
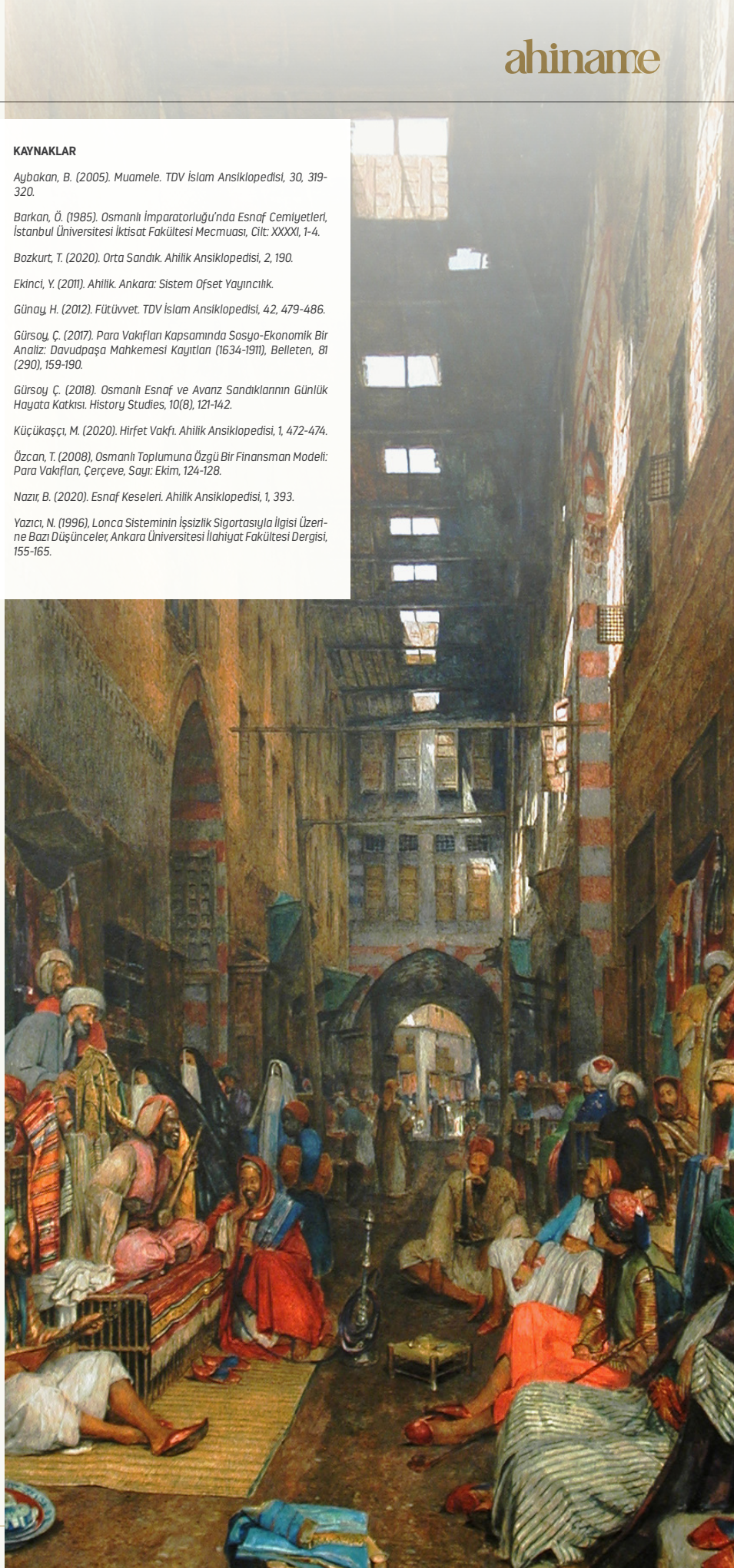
Yazıcı, N. (1996), Lonca Sisteminin İşsizlik Sigortasıyla İlgisi Üzerine Bazı Düşünceler, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 155-165.